

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет аудіовізуального мистецтва

*Кваліфікаційна робота
на правах рукопису*

АЛІФІРЕНКО КАРИНА

ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ПРИЙОМИ У ТВОРЧОСТІ
ТІМА БЕРТОНА (НА ПРИКЛАДІ «СОННОЇ ЛОЩИНИ»)

Кваліфікаційна робота
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю В1 «Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво»

*Кваліфікаційна робота містить результати власних
досліджень. Використання ідей, результатів і текстів
інших авторів мають посилання на відповідне джерело.*

_____ К. Аліфіренко

Науковий керівник:

Канд. мистецтвознавства, ст. викладач
кафедри фотомистецтва та операторської
майстерності.

Алла Валентинівна

ОЖОГА-МАСЛОВСЬКА

Рецензент:

Доцент кафедри телерепортерської
майстерності, канд. наук із соціальних
комунікацій, доцент кафедри
мистецтвознавства

Ольга Олександрівна КОСАЧОВА

Харків, 2024

АНОТАЦІЯ

Аліфіренко Карина Андріївна «Художньо-стильові прийоми у творчості Тіма Бертон (на прикладі «Сонної лощини»)). Наукова робота освітнього рівня – магістр, на правах рукопису. Спеціальність – В1 «Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво». - Харків, 2024.

В науковій роботі здійснено комплексне дослідження творчості Тіма Бертон, зосереджуючи особливу увагу на його фільмі «Сонна лощина». Розглянуто основні стилістичні прийоми, що характеризують режисера, включаючи використання готичної естетики, чорного гумору та сюрреалізму. Проаналізовано сюжетні та персонажні трансформації, які були внесені в адаптацію класичної легенди Вашингтона Ірвінга. Досліджено візуальні та аудіальні прийоми, які Бертон використовує для створення атмосферності фільму, і подальший вплив його творчості на розвиток кінематографа у жанрі хоррор. Вивчено, як характерні елементи стилю Бертон продовжують впливати на сучасний кінематограф, зокрема на інших режисерів і художників. Робота підкреслює важливість дослідження творчості Бертон для розуміння сучасного мистецтва і його здатності впливати на глядацьку аудиторію через оригінальні наративи та візуальні ефекти.

Ключові слова: *Творчість Тіма Бертон, «Сонна лощина», готична естетика, візуальні ефекти, художньо-стильові прийоми, сучасний кінематограф, сучасне аудіовізуальне мистецтво.*

ABSTRACT

Alifirenko Karyna Andriivna «Artistic and Stylistic Techniques in the Works of Tim Burton (Based on «Sleepy Hollow»))»

Master's Thesis

Educational Level: Master's Degree

Specialty: B1 «Audiovisual Arts and Media Production»

Location: Kharkiv, 2024

The master's thesis presents a comprehensive study of Tim Burton's artistic style, with a particular focus on his film «Sleepy Hollow.» It examines the key stylistic techniques that characterize the director, including the use of Gothic aesthetics, black humor, and surrealism. The analysis explores the narrative and character transformations made in the adaptation of Washington Irving's classic legend. The study investigates the visual and auditory techniques Burton employs to create the film's atmospheric quality, as well as his influence on subsequent cinematic works. It highlights how the distinctive elements of Burton's style continue to impact contemporary cinema, influencing other directors and artists. The thesis emphasizes the importance of researching Burton's oeuvre for understanding modern art and his ability to affect the audience through original narratives and visual effects.

Keywords: Tim Burton, «Sleepy Hollow», Gothic aesthetics, visual effects, artistic and stylistic techniques, contemporary cinema, contemporary audiovisual art.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ПІДГРУНТЯ, МАТЕРІАЛ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА	
ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ	
1.1 Підгрунтя та матеріал дослідження.....	8
1.2. Проблеми термінологічного апарату.....	11
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТВОРЧОГО	
ДОРОБКУ ТІМА БЕРТОНА	
2.1. Творча біографія Тіма Бертона, як частина історії кіномистецтва США	15
2.2. Аналіз творчого доробку Тіма Бертона в контексті кінорежисури готичного напрямку	23
2.3. Основні стилістичні прийоми в творчості Тіма Бертона.....	34
РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ПРИЙОМИ В СОННІЙ ЛОЩИНІ	
3.1. Ремінесценції у фільмі «Сонна лощина».....	37
3.2. Художньо-стильові прийоми Тіма Бертона в «Сонній лощині».....	41
3.3. Художня мова режисера Тіма Бертона у фільмі «Сонна лощина».....	50
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Кінематограф є одним із провідних видів сучасного мистецтва, який синтезує різні художні практики, стилі й жанри. Велике розмаїття жанрів і візуальних стилів у сучасному кіно підкреслює важливість вивчення індивідуальних художніх підходів, які визначають неповторну творчу індивідуальність режисера. Особливе місце в цьому контексті займає творчість американського режисера Тіма Бертон, який виділяється унікальним авторським стилем, а його кінострічки стають культовими та значущими подіями світової кіноіндустрії. Фільм «Сонна Лощина» (1999) є яскравим прикладом його мистецької манери, що поєднує готичну атмосферу, гротеск, елементи німецького експресіонізму та сучасні кінематографічні технології. Серед фільмів Бертон, «Сонна лощина» є прикладом його майстерного володіння засобами художньої виразності та демонструє прикметні риси авторського режисерського стилю, пропонуючи переконливу реінтерпретацію новели Вашингтона Ірвінга, де Бертон трансформує традиційні наративи в нові візуальні та емоційні досвіди.

Актуальність роботи зумовлена потребою розуміння впливу творчості Тіма Бертон на розвиток жанру містичного трилера та готичного кіно. Бертон не лише інтегрує досвід кінематографічних традицій, але й трансформує їх у новий мистецький продукт, який поєднує кінематографічну глибину, естетику класичного візуального мистецтва та сучасні технологічні можливості.

Крім того, актуальність роботи збільшується зростаючим інтересом до міждисциплінарного підходу в дослідженні мистецтва, зокрема з поєднанням кінематографічного аналізу із вивченням культурного контексту. Аналіз творчості Тіма Бертон через призму художньо-стильових прийомів відкриває нові горизонти для дослідження взаємодії мистецтва та технологій у сучасній культурі.

Таким чином, вивчення творчого доробку Тіма Бертон в контексті художньо-стильових прийомів, засобів художньої виразності та стилістичних елементів, які є характерними для його робіт, є вельми актуальним для розуміння процесів що відбуваються на тлі сучасного кінематографа. Неспроможність відзначити значущість творчості Бертон в контексті сучасного мистецтва часто призводить до недооцінки його впливу на інших режисерів і художників. Стилiстичні елементи, характерні для його кінострічок, продовжують з'являтися в фільмах інших авторів, що свідчить про його величезний внесок у розвиток сучасної кінематографії.

Мета роботи: полягає у розкритті художньо-стильових прийомів Тіма Бертон на прикладі фільму «Сонна лощина», а також у дослідженні впливу творчості режисера на розвиток сучасного кінематографу в жанрі хоррору. Для досягнення цієї мети було поставлено наступне завдання:

Реалізація мети визначає послідовне вирішення наступних завдань:

1. Виявити стан вивченості обраної теми та сформувати джерельну базу дослідження;
2. Сформулювати термінологічний апарат, що використовується в дослідженні.
3. Проаналізувати творчу біографію Тіма Бертон, як частину історії кіномистецтва США.
4. Здійснити аналіз творчого доробку Тіма Бертон в контексті кінорежисури готичного напрямку.
5. Визначити основні художньо-стильові прийоми в творчості Тіма Бертон.

Об'єктом дослідження є творчість Тіма Бертон на прикладі фільму «Сонна лощина», а **предметом** — художньо-стильові прийоми, використані режисером. Хронологічні межі дослідження охоплюють період з моменту

створення фільму до сьогодні, а географічні — переважно США, де розгортається основна діяльність Бертон як режисера.

Методи дослідження включають комплексний підхід, що поєднує культурологічний, історичний та теоретичний аналіз. Використовуються також загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез і типологізація, що дозволяють глибше вивчити кінематографічні твори Бертон та їх контекст.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у системному дослідженні художньо-стильових прийомів Бертон, зокрема у фільмі «Сонна лощина», що сприятиме глибшому розумінню його впливу на сучасний кінематограф. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання для створення більш детальної історії сучасного аудіовізуального мистецтва, а також як методичного матеріалу для подальших досліджень творчості Бертон та його впливу на його послідовників.

Апробація результатів дослідження відбувалася шляхом їх оприлюднення на міжнародній науковій конференції «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» / International Scientific Conference «Culturology and Social Communications: Innovative Development Strategies», 21-22 листопада 2024 / Харків. За результатами конференції вийшли друком тези доповіді («Художня спадщина Тіма Бьортон на прикладі «Сонної лощини»).

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Список використаних джерел містить 61 позицію. Загальний обсяг роботи 79 сторінка. Основний зміст роботи викладено на 58 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ПІДГРУНТЯ, МАТЕРІАЛ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

1.1 Підгрунтя та матеріал дослідження

Тім Бертон – один з найвидатніших та найбільш впізнаваних режисерів сучасності, чия творчість вирізняється унікальним візуальним стилем та неповторною атмосферою. Його фільми часто балансують на межі між готикою та казкою, реальністю та фантазією, створюючи особливий кінематографічний всесвіт, який захоплює глядачів по всьому світу. Підгрунттям для дослідження художньо-стильових прийомів у творчості Тіма Бертона слугує його багата фільмографія, яка включає такі знакові роботи як «Едвард Руки-ножиці», «Бітлджус», «Велика риба» та багато інших. Однак особливу увагу в нашому дослідженні ми приділяємо фільму «Сонна лощина» (1999), який є яскравим прикладом бертонівського стилю та ідеально підходить для аналізу його художніх прийомів.

«Сонна лощина» – це готичний фільм жахів, заснований на оповіданні Вашингтона Ірвінга «Легенда про Сонну Лощину». Бертон взяв за основу класичний американський твір і трансформував його у візуально приголомшливу та атмосферну кінокартину. Дія оповідання відбувається у 1799 році. Фільм розповідає історію констебля Ікабода Крейна, якого відправляють у віддалене село Сонна Лощина для розслідування серії загадкових вбивств. Там він стикається з легендою про Вершника без голови, яка виявляється моторошною реальністю.

Матеріалом нашого дослідження є не лише сам фільм, але й численні інтерв'ю з Тімом Бертоном, книги про його творчість, критичні статті та аналізи його робіт. Важливим джерелом інформації є також візуальні матеріали:

концепт-арти, розкадровки, фотографії з процесу зйомок, які дозволяють глибше зрозуміти творчий процес режисера та його команди.

Дослідження художньо-стильових прийомів Бертон на прикладі «Сонної лощини» є особливо цікавим, оскільки цей фільм поєднує в собі багато характерних елементів його творчості. По-перше, це готична естетика, яка проявляється у похмурих пейзажах, темних лісах, туманних полях та старовинній архітектурі села. По-друге, це контраст між реальністю та фантазією, який створюється через зіткнення раціонального мислення головного героя з надприродними подіями, що відбуваються навколо нього. По-третє, це особлива кольорова палітра, де переважають приглушені, холодні тони, які періодично розбавляються яскравими акцентами, особливо червоним кольором крові. Така палітра притаманна багатьом фільмам Бертон.

У додатках до розділу 1.1 прослідкуємо яка кольорова палітра частіше зустрічається у фільмах режисера.

Важливим аспектом дослідження є аналіз візуального стилю Бертон, який в «Сонній лощині» досягає нового рівня майстерності. Режисер створює унікальну атмосферу, використовуючи складні декорації, вишукані костюми та інноваційні на той час спецефекти. Особливу увагу варто приділити роботі оператора Еммануеля Любецькі, який зумів втілити бачення Бертон у вражаючі кадри, сповнені тіней, туману та приглушеного світла.

Не менш важливим є дослідження наративних прийомів, які Бертон використовує для розкриття сюжету та характерів персонажів. «Сонна лощина» поєднує елементи детективу, фільму жахів та романтичної історії, створюючи багатопланову оповідь, яка тримає глядача в напрузі до самого кінця. Аналіз того, як режисер балансує між цими жанрами, є ключовим для розуміння його творчого методу.

Окремої уваги заслуговує робота Бертон з акторами. Джонні Депп, який виконує роль Ікабода Крейна, демонструє характерну для фільмів Бертон

ексцентричність та вразливість головного героя. Аналіз взаємодії режисера з акторами допомагає зрозуміти, як створюються неповторні персонажі, які стали візитівкою бертонівського кінематографу.

Дослідження художньо-стильових прийомів у «Сонній лощині» також включає аналіз звукового оформлення фільму. Неможливо говорити про фільми Тіма Бертон, не згадавши про творчість композитора Денні Ельфмана, який написав музику до всіх фільмів Бертон, починаючи з «Великої пригоди Пі-Ві», за винятком хіба що «Еда Вуда». Музика Денні Ельфмана, постійного співавтора Бертон, створює особливу атмосферу, підкреслюючи візуальні образи та емоційний стан персонажів. Вивчення взаємодії візуального ряду та звукового супроводу дозволяє глибше зрозуміти, як Бертон створює цілісний кінематографічний досвід.

Важливим аспектом дослідження є також аналіз того, як Бертон інтерпретує та трансформує літературне першоджерело. Цікавим фактом тут є те, що Бертон, який ніколи не читав оригінальної новели Вашингтона Ірвінга, знав про «Легенду про Сонну Лощину», літературне джерело для свого фільму «Сонна Лощина» (1999), з епізоду «Ікабод Крейн» у діснеївському фільмі «Пригоди Ікабода і містера Тода» (1949). Порівняння новели Ірвінга з фільмом дозволяє виявити творчі рішення режисера, його здатність адаптувати класичний матеріал до сучасного кінематографу, зберігаючи при цьому дух оригінального твору.

Таким чином, дослідження художньо-стильових прийомів Тіма Бертон на прикладі «Сонної лощини» охоплює широкий спектр аспектів кінематографічного мистецтва: від візуальної естетики до наративних структур, від роботи з акторами до звукового оформлення. Це дозволяє не лише глибоко проаналізувати творчий метод одного з найоригінальніших режисерів сучасності, але й зрозуміти, як різні елементи кіномови взаємодіють між собою, створюючи унікальний художній світ.

1.2. Проблеми термінологічного апарату

Опишемо термінологічний апарат, що стосується твору.

«Бертонеск» (Burtonesque): Цей термін охоплює ключові аспекти творчості Бертон, які яскраво проявляються в «Сонній лощині». Він включає готичну естетику, видиму в похмурих пейзажах та архітектурі села; елементи макабру, представлені через сцени обезголовлення; поєднання темного і комічного, що відображається в характері Ікабода Крейна; особливу візуальну стилістику з контрастною кольоровою палітрою та атмосфери, що балансує між реальністю та фантазією, створену через використання туману та приглушеного освітлення.

Жанровий синкретизм: У «Сонній лощині» Бертон органічно поєднує елементи готичного хорору (привид вершника без голови), детективу (розслідування Ікабода Крейна), романтичної драми (стосунки між Ікабодом та Катріною) та історичного костюмованого фільму (відтворення атмосфери кінця 18 століття). Це створює унікальну кінематографічну форму, яка не вписується в традиційні жанрові рамки.

Неоготичний експресіонізм: Візуальний стиль «Сонної лощини» характеризується поєднанням елементів готичної архітектури (церква, будинок Ван Тасселів) та пейзажу (похмурий ліс) з експресіоністською грою світла і тіні, особливо помітною в сценах нічних переслідувань та в інтер'єрах будинків.

Кінематографічний гротеск: Бертон створює в «Сонній лощині» унікальне поєднання реалістичних та фантастичних елементів. Це проявляється в образі Вершника без голови, який є одночасно містичною істотою та реальним вбивцею, а також у перебільшено нервовій поведінці Ікабода Крейна в контрасті з його раціональним підходом до розслідування.

Візуальна гіперболізація: У фільмі Бертон часто перебільшує та акцентує певні візуальні елементи. Наприклад, надмірно бліда шкіра Ікабода Крейна,

гіпертрофовано похмурий ліс Сонної лощини, або неприродно яскрава кров у сценах вбивств.

Контрастна монохромність: Колірна палітра «Сонної лощини» характеризується використанням приглушених, майже монохромних тонів (сірі, коричневі, чорні) з яскравими кольоровими акцентами, найчастіше червоним (кров, плащ Вершника) та золотистим (свічки, осінні листя).

Кольоровий символізм: У фільмі певні кольори набувають символічного значення. Червоний колір символізує небезпеку та смерть (кров, плащ Вершника). Білий колір Ікабода та Катріни символізує невинність та чистоту в оточенні темряви та зла.

Фрагментарний наратив: Структура «Сонної лощини» характеризується тим, що основна сюжетна лінія розслідування переривається флешбеками (спогади Ікабода про матір) та видіннями (сни Ікабода), створюючи багатопланову оповідь.

Символічна наративність: Бертон використовує візуальні символи та метафори для розвитку сюжету. Наприклад, дерево мертвих символізує зв'язок між світом живих та мертвих, а механічні винаходи Ікабода символізують конфлікт між раціональним та ірраціональним.

Ексцентрична характеристика: Бертон створює в «Сонній лощині» незвичайних, часто гротескних персонажів. Ікабод Крейн з його нервовістю та страхом крові, Катріна з її таємничістю та магічними здібностями, Лейді Ван Тассел з її холодною жорстокістю – всі вони виходять за рамки типових характерів.

Фізіогномічна виразність: Режисер активно використовує зовнішність акторів для створення яскравих образів. Бліде обличчя Джонні Деппа підкреслює вразливість Ікабода, а суворі риси Крістофера Уокена роблять Вершника без голови ще більш загрозливим.

Емоційний контрапункт: У фільмі часто поєднується зовнішня стриманість персонажів з їхнім багатим внутрішнім світом. Це особливо помітно в образі Ікабода, який намагається зберігати раціональність та спокій, незважаючи на свої глибокі страхи та емоційні травми.

Готична симфонічність: Музика Денні Ельфмана до «Сонної лощини» поєднує елементи класичної симфонічної музики з готичними мотивами, створюючи напружену та моторошну атмосферу, яка підкреслює візуальний ряд фільму.

Аудіо-візуальний контрапункт: У деяких сценах фільму Бертон створює контраст між візуальним рядом та звуковим супроводом. Наприклад, ніжна мелодія може супроводжувати сцену насильства, підкреслюючи її трагічність.

Кінематографічна реінтерпретація: У «Сонній лощині» Бертон значно трансформує оригінальний твір Вашингтона Ірвінга, додаючи детективну лінію, розширюючи передісторію персонажів та змінюючи природу Вершника без голови з привида на реального вбивцю.

Наративна експансія: Режисер розширює оригінальний сюжет новели, додаючи нові сюжетні лінії (змова Лейді Ван Тассел) та персонажів (юний Масбат), що дозволяє створити більш складну та багатопланову історію.

Авторський візуальний почерк: У «Сонній лощині» чітко проявляються унікальні, легко впізнавані елементи стилю Бертона: контрастне освітлення, готичні декорації, ексцентричні персонажі, змішування реального та фантастичного.

Постмодерністська еkleктика: Фільм демонструє характерне для Бертона змішування різних стилів, епох та культурних референцій. Він поєднує елементи американського фольклору, європейської готики, детективного жанру та сучасного кінематографу.

Експресивна операторська робота: У «Сонній лощині» використовуються незвичайні ракурси та рухи камери, особливо в сценах переслідувань та видінь Ікабода, що підсилює відчуття тривоги та дезорієнтації.

Стилізована сценографія: Бертон створює у фільмі унікальні, часто сюрреалістичні декорації, такі як химерно викривлені дерева в лісі Сонної лощини або готичний інтер'єр будинку Ван Тасселів.

Костюмна характеристика: У «Сонній лощині» костюми відіграють важливу роль у створенні та розкритті образів персонажів. Наприклад, строгий чорний костюм Ікабода підкреслює його раціональність та відчуженість від сільського життя.

Органічні спецефекти: Бертон майстерно поєднує практичні ефекти (грим, механічні пристрої) з цифровими технологіями для створення переконливого образу Вершника без голови та інших надприродних елементів.

Технологічна стилізація: У фільмі використовуються сучасні технології для створення естетики кінця 18 століття, що дозволяє досягти високого рівня історичної достовірності при збереженні фантастичних елементів.

Кінематографічний готицизм: «Сонна лощина» є яскравим прикладом започаткованого Бертоном тренду на використання готичної естетики у сучасному кіно, що вплинуло на подальший розвиток жанру готичного хорору.

Культовий кінематограф: Фільм набув особливого статусу серед певної аудиторії, ставши об'єктом детального вивчення, наслідування та шанування, що характерно для культових творів.

Інтерпретативна полівалентність: «Сонна лощина» допускає множинність інтерпретацій та прочитань різними аудиторіями, від простого готичного хорору до складної алегорії про конфлікт між раціональним та ірраціональним.

РОЗДІЛ 2.

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ТІМА БЕРТОНА

2.1. Творча біографія Тіма Бертона, як частина історії кіномистецтва США

Тім Бертон – видатний американський режисер, продюсер та художник, чия творча біографія є невід'ємною частиною історії кіномистецтва США. Народився 25 серпня 1958 року в Бербанку, Каліфорнія, Бертон з дитинства виявляв інтерес до мистецтва та кіно, що згодом визначило його професійний шлях.

Початок кар'єри Бертона припав на ранні 1980-ті роки, коли він працював аніматором у студії Волта Діснея. Саме там він почав розвивати свій унікальний візуальний стиль, який згодом став його візитівкою. Однак, творчі розбіжності зі студією змусили його шукати можливості для самовираження в інших проектах.

Перший великий успіх прийшов до Бертона з фільмом «Велика пригода Пі-Ві» (1985), який він зняв за власним сценарієм. Ця стрічка продемонструвала його здатність створювати химерні, фантастичні світи, наповнені гротескними персонажами та чорним гумором. Цей фільм заклав основу для подальшого розвитку його неповторного стилю.

Справжній прорив у кар'єрі Бертона відбувся з виходом фільму «Бітлджус» (1988), який став культовою класикою та закріпив за режисером репутацію майстра готичної комедії. «Бітлджус» отримав свою назву, завдяки фонетичній помилці, від імені Бетельгейзе, багатовікового демона, який полюбляв жартувати над живими і мертвими. Дуже огидний персонаж у виконанні чудового Майкла Кітона, з вимазаним блювотою обличчям, у брудній порваній одежі, Бетельгейзе був фігурою злої гри - нахабним паразитом потойбічного

світу. Наважившись викликати його, вимовивши його ім'я тричі поспіль, ви отримували пекельний головний біль. Фільм вразив глядачів своєю візуальною ексцентричністю та оригінальним сюжетом, що поєднував елементи жаху та комедії.

Наступним етапом у творчості Бертоні стала екранізація коміксу «Бетмен» (1989). Фільм не лише став касовим хітом, але й встановив нові стандарти для екранізацій супергеройських історій, надавши їм більш темного та психологічно глибокого звучання. До 1989 року шанувальники коміксів мали класичні сюжетні лінії, такі як «Темний лицар повертається», «Бетмен: рік перший» і «Вбивчий жарт». Ці комікси показали читачам, яким темним, суворим і дорослим може бути світ Бетмена. Це була версія героя, яку люди, які читали комікси, ще не зустрічали... поки Тім Бертон не познайомив їх з ним. Успіх «Бетмена» зміцнив позиції Бертоні в Голлівуді та дав йому більше творчої свободи для реалізації своїх ідей.

1990-ті роки стали періодом розквіту таланту Бертоні. Він створив низку знакових фільмів, які стали класикою сучасного кінематографу. «Едвард Руки-ножиці» (1990) – зворушлива казка про аутсайдера, яка стала одним з найбільш особистих та емоційних фільмів режисера. Дана стрічка не лише закріпила фірмовий візуальний стиль Бертоні, але й продемонструвала його здатність створювати глибокі, чуттєві історії.

«Сонна Лощина» (1999) стала ще одним важливим етапом у творчості Бертоні. Фільм, заснований на класичному американському готичному оповіданні, дозволив режисеру повною мірою розкрити свій талант у створенні атмосфери жаху та таємничості. Бертон майстерно поєднав елементи готики, детективу та романтики, створивши унікальну кінематографічну атмосферу.

На початку 2000-х років Бертон продовжив експериментувати з різними жанрами та техніками. Він звернувся до анімації, створивши «Труп нареченої» (2005) – фільм, який вразив глядачів своєю візуальною красою та оригінальним

підходом до традиційних казкових сюжетів. Дана робота підтвердила статус Бертон як одного з найбільш інноваційних режисерів свого покоління.

Важливою віхою у творчості Бертон стала екранізація класичної дитячої книги «Чарлі і шоколадна фабрика» (2005). Цей фільм продемонстрував здатність режисера працювати з масштабними проектами, зберігаючи при цьому свій унікальний стиль та бачення. Бертон створив чарівний, але дещо тривожний світ, який захопив як дітей, так і дорослих.

У наступні роки Бертон продовжував дивувати публіку своїми роботами. «Суїні Тодд: Демон-перукар з Фліт-стріт» (2007) – мюзикл, який поєднав у собі елементи жаху та чорної комедії, став одним з найбільш амбітних проектів режисера. Ця стрічка продемонструвала здатність Бертон працювати в різних жанрах, не втрачаючи своєї індивідуальності.

Творчість Тіма Бертон не обмежується лише кінематографом. Він також відомий як талановитий художник та ілюстратор. Його виставки проходили в багатьох престижних музеях світу, включаючи Музей сучасного мистецтва в Нью-Йорку. Ця сторона його таланту тісно переплітається з кінематографічною творчістю, збагачуючи його фільми унікальними візуальними образами.

Вплив Бертон на сучасне кіномистецтво важко переоцінити. Він створив свій власний кінематографічний світ, населений дивними, часто відчуженими персонажами, які знаходять своє місце в житті. Його фільми часто досліджують теми аутсайдерства, непорозуміння між людьми та пошуку власної ідентичності.

Бертон також відомий своєю здатністю відкривати нові таланти та працювати з акторами, розкриваючи нові грані їхньої майстерності. Його співпраця з такими акторами як Джонні Депп, Гелена Бонем Картер та Майкл Кітон призвела до створення низки незабутніх кінообразів.

У 2010-х роках Бертон продовжував експериментувати з різними жанрами та форматами. Він звернувся до екранізації класичних творів, таких як «Аліса в Країні Чудес» (2010) та «Дамбо» (2019), надаючи їм свого унікального бачення.

Дані фільми, хоча і отримали неоднозначні відгуки критиків, продемонстрували здатність режисера адаптувати свій стиль до вимог сучасного комерційного кінематографу.

Творча біографія Тіма Бертон є яскравим прикладом того, як індивідуальний стиль та бачення можуть змінити ландшафт кіномистецтва. Він створив унікальний візуальний світ, який став невід'ємною частиною сучасної поп-культури. Його фільми, поєднуючи елементи готики, фентезі та чорного гумору, стали джерелом натхнення для багатьох молодих режисерів та художників.

Творчість Тіма Бертон глибоко пов'язана з його особистим життям та досвідом, що відображається в унікальному стилі та тематиці його фільмів. Розглядаючи його біографію через призму творчості, можна побачити, як особисті переживання та враження сформували його як митця.

Дитинство Бертон в передмісті Лос-Анджелеса, Бербанку, значно вплинуло на його світогляд. Виростаючи в типовому американському містечку 1960-х років, молодий Тім відчував себе аутсайдером, що не вписувався в загальноприйняті норми. Це почуття відчуженості стало центральною темою багатьох його фільмів, зокрема «Едвард Руки-ножиці» та «Франкенвіні». Персонажі цих фільмів, подібно до самого Бертон, намагаються знайти своє місце у світі, який часто не розуміє їх.

Захоплення Бертон хоррор-фільмами та творчістю Вінсента Прайса в юності знайшло відображення в його ранніх роботах. Короткометражний фільм «Вінсент» (1982) став своєрідною даниною поваги цьому актору і водночас автобіографічним начерком самого Бертон. Ця робота яскраво демонструє, як особисті інтереси та враження молодого режисера трансформувалися в унікальний художній стиль.

Період роботи в Disney став важливим етапом у формуванні творчого почерку Бертон. Хоча його ідеї часто відкидалися як занадто похмурі для

сімейних фільмів, саме тут він почав розвивати свій характерний візуальний стиль. Цей досвід також посилив його прагнення до творчої незалежності, що згодом відобразилося в його авторському підході до кінематографу.

Особисті стосунки Бертон також мали значний вплив на його творчість. Його довготривалі партнерські відносини з актрисою Геленою Бонем Картер (1901-2014) призвели до плідної творчої співпраці. Картер зіграла головні ролі в багатьох фільмах Бертон, включаючи «Планету мавп», «Велику рибу», «Суїні Тодда» та «Алісу в Країні Чудес». Їхні стосунки не лише збагатили особисте життя режисера, але й надали його фільмам особливої емоційної глибини та інтимності.

Батьківство також вплинуло на творчість Бертон. Народження дітей (син Біллі Рей у 2003 році та дочка Нелл у 2007 році) змінило його підхід до створення фільмів. Можна помітити, що після цього його роботи, хоча і зберігають характерну готичну естетику, стають більш орієнтованими на сімейну аудиторію. Фільми «Чарлі і шоколадна фабрика» та «Аліса в Країні Чудес» демонструють цей зсув у бік більш доступного, але все ще унікального кіно.

Особисті втрати також знайшли відображення у творчості Бертон. Смерть його батьків у 2000 та 2002 роках глибоко вплинула на нього, що можна побачити у фільмі «Велика риба» (2003). Цей фільм, який досліджує складні відносини між батьком і сином, став одним з найбільш емоційно зрілих і особистих робіт режисера.

Захоплення Бертон мистецтвом та малюванням завжди було невід'ємною частиною його життя. Його скетчі та малюнки часто стають основою для персонажів та світів його фільмів. Виставки його artwork'ів не тільки розкривають його талант як художника, але й дають глибше розуміння його творчого процесу та внутрішнього світу.

Бертон відомий своєю любов'ю до нетрадиційної естетики та готичної культури, що відображається не лише в його фільмах, але й у особистому стилі. Його ексцентричний зовнішній вигляд – розкуйовджене волосся, темний одяг – став своєрідною візитною карткою, яка гармонійно доповнює його кінематографічний стиль.

Відносини Бертон з Голлівудом завжди були складними. Хоча він є частиною кіноіндустрії, його бачення часто йде врозріз з мейнстрімними тенденціями. Ця внутрішня боротьба між комерційними вимогами та творчою цілісністю відображається в його фільмах, де часто присутня тема конфлікту між індивідуальністю та суспільством.

Незважаючи на світове визнання, Бертон зберігає певну скромність та самоіронію. В інтерв'ю він часто говорить про свої сумніви та творчі кризи, що робить його більш близьким та зрозумілим для шанувальників. Ця чесність та відкритість надають його роботам додаткової глибини та автентичності.

З роками стиль Бертон еволюціонував, але основні теми його творчості залишаються незмінними. Він продовжує досліджувати теми відчуження, пошуку ідентичності та конфлікту між мрією та реальністю. Ці теми, глибоко вкорінені в його особистому досвіді, роблять його фільми універсальними та зрозумілими для широкої аудиторії.

В таблиці 2.1 у додатках прослідкуємо знакові фільми режисера, інновацій в кіномистецтві та значення для світової кінорежисури.

Роль режисера в серіалі «Венздей» є ключовою для створення унікальної атмосфери та візуального стилю, які стали визначальними для успіху цього проекту. Тім Бертон, відомий своїм неповторним готичним стилем та любов'ю до ексцентричних персонажів, взяв на себе роль виконавчого продюсера всього серіалу та особисто зрежисерував перші чотири епізоди. Його вплив на загальну концепцію та естетику серіалу неможливо переоцінити.

Бертон привніс у «Венздей» свій фірмовий візуальний почерк, який ідеально поєднується з похмурою та водночас іронічною атмосферою всесвіту родини Аддамсів. Його режисерський підхід дозволив створити унікальний баланс між готичним хорором та чорною комедією, що є характерним для творчості Бертона. Режисер майстерно використовує контрасти світла і тіні, створюючи візуально вражаючі кадри, які підкреслюють як мрачність, так і химерність світу Венздей Аддамс.

Одним з ключових аспектів роботи Бертона над серіалом було створення візуального образу головної героїні. Він працював над тим, щоб Венздей у виконанні Дженни Ортеги стала не просто черговою версією знайомого персонажа, а набула нових, глибших рис. Режисер приділив особливу увагу деталям – від характерного погляду Венздей до її особливої пластики та манери рухатися. Ці нюанси допомогли створити образ, який одночасно впізнаваний і свіжий.

Бертон також відіграв важливу роль у створенні загальної атмосфери серіалу. Він працював над тим, щоб кожна сцена, кожен кадр відображали унікальний світ Венздей – світ, де похмурість і гумор йдуть пліч-о-пліч. Режисер використовував свій багатий досвід у створенні готичних світів, щоб надати серіалу особливого шарму. Його вміння балансувати між жахами та комедією дозволило створити атмосферу, яка приваблює як шанувальників класичних історій про родину Аддамсів, так і нову аудиторію.

Важливим аспектом роботи Бертона було керівництво акторським складом. Його підхід до роботи з акторами дозволив витягнути з них найкращі якості, необхідні для втілення ексцентричних персонажів серіалу. Особливу увагу він приділив роботі з Дженною Ортегою, допомагаючи їй знайти правильний баланс між класичним образом Венздей та новим, більш сучасним трактуванням персонажа.

Бертон також відіграв ключову роль у створенні візуального стилю Академії Невермор – основного місця дії серіалу. Його бачення цього готичного навчального закладу втілювалося в неповторному дизайні, який поєднує елементи класичної архітектури з фантастичними деталями. Кожен куточок Невермор несе на собі відбиток стилю Бертон, створюючи атмосферу, яка одночасно захоплює і лякає.

Режисерський підхід Бертон також проявився у використанні спецефектів та комп'ютерної графіки. Він майстерно поєднав практичні ефекти з цифровими технологіями, створюючи візуально вражаючі сцени, які при цьому не втрачають свого «Бертонівського» шарму. Особливо це помітно в сценах з надприродними елементами, де режисер зумів зберегти баланс між реалістичністю та фантастичністю.

Важливо відзначити, що вплив Бертон на серіал не обмежився лише першими чотирма епізодами, які він особисто зрежисерував. Як виконавчий продюсер, він продовжував впливати на загальний напрямок серіалу, забезпечуючи послідовність стилю та атмосфери протягом усього сезону. Його візія стала основою для роботи інших режисерів, які працювали над наступними епізодами.

Бертон також вніс значний вклад у музичне оформлення серіалу. Його співпраця з композитором Денні Елфманом, з яким він працював над багатьма своїми фільмами, допомогла створити саундтрек, який ідеально доповнює візуальний ряд і підкреслює настрій кожної сцени.

Роль Бертон в «Венздей» виходить за рамки просто режисерської роботи. Він став творчим натхненником проекту, задаючи тон і стиль, які зробили серіал унікальним явищем у сучасному телебаченні. Його вміння створювати захоплюючі візуальні світи, працювати з акторами та балансувати між різними жанровими елементами зробило «Венздей» не просто ще одною адаптацією знайомої історії, а свіжим і оригінальним твором.

2.2. Аналіз творчого доробку Тіма Бертон в контексті кінорежисури готичного напрямку

Творчий доробок Тіма Бертон являє собою унікальний феномен у контексті сучасної кінорежисури готичного напрямку. Його фільми, що характеризуються виразним візуальним стилем, химерними персонажами та незвичайними сюжетами, стали визначальними для розвитку готичної естетики в кінематографі кінця XX – початку XXI століття. Бертон створив особливий кінематографічний всесвіт, де елементи готики, фентезі та темної комедії переплітаються, формуючи неповторний авторський стиль.

Перші кроки Бертон у світ кінематографу були позначені створенням короткометражних анімаційних фільмів, таких як «Вінсент» (1982) та «Франкенвіні» (1984). Ці ранні роботи вже демонстрували ключові елементи його майбутнього стилю: захоплення готичною естетикою, інтерес до аутсайдерів та незвичайних персонажів, а також вміння поєднувати моторошне з комічним. «Вінсент», чорно-білий анімаційний фільм про хлопчика, який мріє стати Вінсентом Прайсом, став своєрідною візитною карткою молодого режисера, демонструючи його здатність створювати атмосферні, візуально вражаючі роботи.

У ранніх короткометражних анімаційних фільмах кінорежисера помітне захоплення темною, але водночас елегантною та виразною візуальною стилістикою. Бертон активно використовує контраст світла й тіні, втілюючи в кадрі атмосферу занепаду, що межує з моторошністю, однак не позбавлена комічних або абсурдних моментів. Важливою рисою творів є також зображення аутсайдерів і незвичайних персонажів. Протагоністи його історій — це люди, які

не вписуються в загальноприйняті норми суспільства, і саме через їхній погляд глядачі сприймають світ, насичений дивовижними й водночас лякаючими деталями.

У «Вінсенті», зокрема, йдеться про хлопчика, який мріє бути як Вінсент Прайс — відомий актор фільмів жахів. Такий вибір персонажа вже тоді демонструє зацікавленість Бертон в психологічному стані героїв, їхніх внутрішніх конфліктах та прагненні до самовираження, що перетинає межі реальності та мрії. Анімація, будучи чорно-білою, додає глибинності й драматизму, що підсилює відчуття відокремленості головного героя від світу. Драма підсилюється також використанням прийомів, що поєднують у собі елементи моторошного з комічним, створюючи атмосферу, яка балансує між двома крайнощами: страхом і сміхом. Такий прийом став однією з характерних рис режисера в його подальших повнометражних фільмах.

У фільмі «Франкенвіні» подібна тенденція продовжується через історію про хлопчика, який повертає до життя свого померлого пса. Фільм, хоча і зберігає глибокі емоційні теми, такі як смерть і втрата, одночасно зображує події в комічному ключі. Підхід Бертон до поєднання елементів комедії з темними, серйозними темами дозволяє його роботам зберігати певну універсальність, роблячи їх зрозумілими і цікавими для різних вікових категорій глядачів. Технічно ці ранні анімаційні фільми також демонструють захоплення режисера традиційними методами анімації, що надає роботам особливої пластичності та емоційної виразності.

Перший повнометражний фільм Бертон, «Велика пригода Пі-Ві» (1985), хоча і не був типовим прикладом готичного кіно, вже містив елементи сюрреалізму та візуальної ексцентричності, які стануть характерними для його подальших робіт. Проте справжній прорив у готичній естетиці Бертон відбувся з виходом фільму «Бітлджус» (1988). Фільм можна визначити як комедію з елементами жахів, і вона не лише стала комерційно успішною, але й заклала

основи «Бертонівського» стилю: поєднання моторошного і комічного, створення химерних, гротескних персонажів, використання незвичайних візуальних ефектів та декорацій.

Головний персонаж, Бітлджус, є уособленням гротескної ексцентричності, що постійно балансує між комічним та моторошним. Фільм інноваційний для свого часу, адже глядачеві пропонується побачити світ крізь призму потойбічного і фантастичного, проте в трактуванні Бертонна цей світ наповнений карикатурними, химерними персонажами, які поєднують жах із комедією.

Важливу роль у «Бітлджусі» відіграє робота з візуальними ефектами та декораціями, які суттєво розширили межі глядацького сприйняття кінематографічного простору. Бертон створює химерний світ мертвих, де кожна деталь підкреслює абсурдність і водночас багатшаровість його бачення життя після смерті. Архітектурні елементи, декорації та костюми у фільмі часто мають гротескні форми, що підкреслює відчуженість цього світу від реальності. Використання яскравих кольорів у поєднанні з темними та готичними мотивами стало своєрідною візитною карткою фільму та Бертонна як режисера.

«Бітлджус» також виявив характерну для Бертонна майстерність поєднання різних жанрів, зокрема жахів і комедії. Бертон створює унікальну атмосферу, де навіть моторошні сцени сприймаються з гумором, а дивні і потойбічні персонажі виявляються більш привабливими і життєвими, ніж звичайні люди. Цей контраст підкреслює особливу концепцію режисера щодо світосприйняття та людської природи, де норма та абсурд можуть співіснувати в гармонії.

«Едвард Руки-ножиці» (1990) став одним з найбільш знакових фільмів у кар'єрі Бертонна. Картина – готична казка про аутсайдера, який намагається знайти своє місце у світі, не тільки закріпила репутацію режисера як майстра візуального стилю, але й продемонструвала його здатність створювати емоційно резонансні історії. Фільм став яскравим прикладом того, як готична естетика може бути використана для дослідження глибоких емоційних та соціальних тем.

Головний герой, Едвард, створений винахідником у вигляді людини, але з ножицями замість рук, є уособленням аутсайдера, який намагається знайти своє місце у світі. Він живе у відокремленому, готичному замку, що контрастує з яскравим, на перший погляд ідеальним передмістям, до якого він потрапляє. Цей контраст між світом Едварда і світом людей є ключовим візуальним і смисловим мотивом фільму. Замок, з його похмурою та готичною архітектурою, символізує ізолюваність, незрозумілість і страх перед невідомим, тоді як передмістя – з його яскравими, пастельними кольорами та одноманітністю – представляє суспільні норми, конформізм і поверхневність.

Одним із найважливіших аспектів фільму є його здатність використовувати готичну естетику для дослідження глибоких емоційних і соціальних тем. Едвард, як аутсайдер, втілює страх перед інакшим, перед тим, що не відповідає суспільним нормам і стереотипам. Його фізична нездатність торкатися людей через свої ножиці стає метафорою емоційної та соціальної ізоляції. Однак Бертон створює образ Едварда з великою симпатією та ніжністю, що викликає у глядача співчуття до його відчуженості та самотності. Фізична незграбність Едварда контрастує з його внутрішньою красою, чуттєвістю та здатністю створювати прекрасні скульптури з кушів та льоду, що підкреслює мотив неузгодженості між зовнішнім і внутрішнім світом, знову ж таки наголошуючи на соціальних упередженнях щодо зовнішності.

Фільм також досліджує тему нетерпимості та соціального неприйняття. Спочатку Едвард сприймається як дивна, але безпечна і навіть корисна істота, здатна прикрашати сади та стригти волосся мешканцям передмістя. Проте його інакшість поступово стає загрозливою для суспільства, яке не може зрозуміти або прийняти його унікальність. Бертон майстерно показує, як суспільство, що на перший погляд виглядає доброзичливим і відкритим, швидко перетворюється на вороже та нетерпиме, коли стикається з чимось, що виходить за межі їхнього розуміння.

Естетично фільм продовжує використовувати впізнаваний готичний стиль Бертоне, але з елементами сюрреалізму та ексцентричності. Кожна деталь, від архітектури замку до пастельних будинків передмістя, створює потужний візуальний контраст, який служить метафорою для внутрішнього конфлікту Едварда та суспільства, в яке він намагається інтегруватися. Цей контраст не лише підсилює емоційне напруження, але й акцентує увагу на темах прийняття і соціальних бар'єрів.

Ключовий елемент успіху фільму — це його здатність поєднувати глибокі емоційні переживання з візуальною стилістикою, яка одночасно вражає і захоплює. Головні герої — Едвард і Кім, яку грає Вайнона Райдер, — уособлюють два світи, що не можуть повністю перетнутися, але все ж знаходять між собою зв'язок через любов і розуміння. Емоційна сила фільму полягає в тому, що він не просто оповідає історію аутсайдера, а розкриває складну взаємодію між різними соціальними групами, страхом перед інакшим і прагненням до приналежності.

«Едвард Руки-ножиці» також варто відзначити за його музичний супровід, створений Денні Ельфманом, який став важливою частиною емоційного впливу фільму. Музика доповнює готичний візуальний стиль і підсилює драматичні моменти, додаючи відчуття магії та меланхолії.

Наступні роботи Бертоне продовжили розвивати його унікальний підхід до готичного кіно. «Бетмен» (1989) та «Бетмен повертається» (1992) привнесли елементи готики у світ супергеройки, створивши похмуру, атмосферну версію Готем-сіті, яка вплинула на подальші екранізації коміксів. «Сонна лощина» (1999) стала своєрідною кульмінацією готичних експериментів Бертоне, поєднавши елементи класичного готичного роману з сучасними візуальними ефектами та характерним для режисера чорним гумором.

«Бетмен» (1989) був проривом не лише для Бертоне, але й для кінематографічних адаптацій коміксів загалом. Фільм перетворив жанр супергеройського кіно, привнісши в нього похмуру, атмосферну готичність, яка

контрастувала з попередніми, більш оптимістичними і кольоровими версіями цього жанру. Готем-сіті у виконанні Бертоні – це темне, індустріальне місто, де відчуття загрози та небезпеки присутні на кожному кроці. Місто постає як окремий персонаж фільму, його архітектура сповнена готичних мотивів – височенні шпилі, вузькі вулички, темні провулки. Таке середовище прекрасно відображає внутрішній стан головного героя, Бетмена, як людини, що балансує на межі добра і зла. Візуальна стилістика підсилюється не лише декораціями, але й костюмами, особливо костюмами головного антагоніста, Джокера, у виконанні Джека Ніколсона, який уособлює гротеск і хаос, що влучно відповідає готичному тону фільму.

«Бетмен повертається» (1992) продовжує і розширює естетичний підхід Бертоні, ще більше занурюючи глядача в похмурий світ Готема. Даний фільм, на відміну від свого попередника, ще більше акцентує увагу на гротескності та химерності персонажів. Пінгвін, зіграний Денні ДеВіто, є чудовим прикладом цього – персонаж, який поєднує в собі як фізичні, так і психологічні деформації, що робить його типовим для «Бертонівського» стилю. Персонаж Кішки, у виконанні Мішель Пфайффер, також уособлює антагоністичну двоїстість характерів у цьому фільмі. Візуально «Бетмен повертається» ще більше насичений готичними елементами, де костюми, декорації та загальна атмосфера підкреслюють відчуття самотності, моральної складності та ізоляваності персонажів. Фільм посилює теми індивідуальності та інакшості, які Бертон розробляє через своїх антагоністів, порівнюючи їх з внутрішньо конфліктним образом самого Бетмена.

«Сонна лощина» (1999) стала своєрідною кульмінацією готичних експериментів Бертоні. В основі фільму лежить класичний готичний роман Вашингтона Ірвінга «Легенда про Сонну Лощину», проте Бертон додає до цієї історії свою власну візуальну та наративну інтерпретацію, поєднуючи старі традиції готичного роману з сучасними візуальними ефектами та специфічним

чорним гумором. Фільм побудований на основі постійного контрасту між реальним і потойбічним, страхом і комедією, що дозволяє режисерові ще глибше досліджувати теми страху перед невідомим, які постійно присутні у його роботах. Головний герой, Ікабод Крейн, у виконанні Джонні Деппа, виступає в ролі раціонального скептика, який намагається знайти логічне пояснення моторошним подіям, що відбуваються в Сонній Лощині. Проте в міру розвитку сюжету Крейн усе більше занурюється в світ надприродного, що символізує нездатність раціонального розуму пояснити всі аспекти людського існування.

Візуально «Сонна лощина» — це справжнє втілення готичного стилю. Знімання проходило в густих туманних лісах, селище Сонна Лощина зображено як моторошне місце, де світло практично відсутнє, а кожен куточок сповнений таємниці. Фільм використовує підкреслено темну кольорову палітру, що підсилює відчуття страху і загрози. Одночасно з цим, чорний гумор, характерний для Бертон, проявляється в ексцентричних персонажах і в їхньому сприйнятті жахливих подій, що відбуваються навколо них.

Важливо відзначити, що Бертон не обмежується лише готичною естетикою, але вміло інтегрує її елементи в різні жанри та формати. Його анімаційні роботи, такі як «Труп нареченої» (2005) та «Франкенвіні» (2012), демонструють, як готична естетика може бути адаптована для сімейного кіно, зберігаючи при цьому свою атмосферність та візуальну виразність. «Велика риба» (2003), фільм режисера Тіма Бертон, є водночас фантастичним і захоплюючим, поєднуючи казки з чуттєвою історією про відчужених батька та сина, які нарешті долають прірву, яка їх розділяє. І хоча він і відходить від типової готичної стилістики, але зберігає елементи незвичайного, які є характерними для творчості Бертон.

Вплив Бертон на розвиток готичного напрямку в кінематографі важко переоцінити. Його фільми не тільки популяризували готичну естетику серед широкої аудиторії, але й розширили її межі, показавши, що готика може бути не

лише моторошною, але й зворушливою, комічною, навіть життєствердною. Бертон створив своєрідний «поп-готичний» стиль, який став впізнаваним і впливовим у сучасній масовій культурі.

Особливістю творчого методу Бертон є його здатність створювати цілісні, детально пропрацьовані візуальні світи. Кожен його фільм - це не просто історія, а повноцінний всесвіт зі своєю естетикою, правилами та атмосферою. Ця увага до деталей проявляється у всьому: від дизайну костюмів та декорацій до музичного супроводу, який часто створюється композитором Денні Ельфманом, давнім співавтором Бертон.

Важливим аспектом творчості Бертон є його робота з акторами. Режисер часто співпрацює з одними і тими ж виконавцями (Джонні Депп, Хелена Бонем Картер, Крістофер Лі), створюючи з ними унікальні, запам'ятовуючіся образи. Ці актори стають своєрідними провідниками «Бертонівської» естетики, втілюючи на екрані ексцентричних, часто трагікомічних персонажів, які стають центральними фігурами його фільмів.

Джонні Депп є, мабуть, найвідомішим із акторів, з якими Бертон працював найчастіше. Їхня співпраця почалася з «Едварда Руки-ножиці» (1990), де Депп втілює образ самотнього і травматизованого аутсайдера, що став знаковим персонажем у фільмографії режисера. Цей фільм став першим у низці проєктів, де Депп зображав ексцентричних, загадкових та глибоко емоційних персонажів, таких як Ікабод Крейн у «Сонній лощині» (1999), Віллі Вонка у «Чарлі та шоколадній фабриці» (2005) і Суїні Тодд у «Суїні Тодд: демон-перукар з Фліт-стріт» (2007). У кожному з цих фільмів Депп грає аутсайдерів з глибокими емоційними конфліктами, часто на межі комічного і трагічного. Його здатність надавати своїм персонажам ексцентричну чутливість і вразливість чудово відповідає «Бертонівському» стилю, де контрасти між зовнішньою гротескністю і внутрішньою тонкістю емоцій є ключовими.

Хелена Бонем Картер, інша постійна учасниця проектів Бертона, також є важливою складовою його акторського ансамблю. Її акторська пластичність і здатність грати як у комедійних, так і в драматичних контекстах робить її ідеальним партнером для режисера. Бонем Картер з'являлася в багатьох його роботах, таких як «Планета мавп» (2001), «Труп нареченої» (2005), «Чарлі та шоколадна фабрика» (2005), «Суїні Тодд» (2007) та «Аліса у Дивокраї» (2010). У цих фільмах вона часто втілює образи химерних і загадкових жінок, що поєднують ексцентричність із вразливістю. Наприклад, у «Суїні Тодді» вона зіграла місіс Ловетт, персонажа з чорним гумором і трагічним відтінком, який доповнює готичну атмосферу фільму. Бонем Картер чудово передає багатозаровість своїх героїнь, часто виконуючи роль протагоністок із власними внутрішніми конфліктами, що гармонійно вписуються в загальну атмосферу фільмів Бертона.

Крістофер Лі, легендарний британський актор, також став важливим учасником фільмів Бертона, хоч і в меншій кількості робіт, порівняно з Деппом і Бонем Картер. Лі з'явився у ролях другорядних, але значущих персонажів, таких як батько Віллі Вонки в «Чарлі та шоколадній фабриці» або Журналяр у «Темних тінях» (2012). Його харизматичний голос і могутня присутність на екрані завжди створювали ефектну додаткову текстуру до фільмів. Крістофер Лі приніс у світ Бертона велику частину свого «готичного» спадку, який він розробляв у попередніх своїх фільмах, особливо в роботах із класичними монстрами, такими як Дракула.

Спільно для всіх цих акторів є те, що вони чудово вписуються в готичну стилістику Бертона, втілюючи образи ексцентричних, трагічних та водночас комедійних персонажів. Завдяки їхнім майстерним акторським вмінням, Бертон здатний розширювати межі своїх фільмів, досліджуючи теми відчуженості, інакшості та боротьби зі страхами. Співпраця з акторами, які так добре розуміють його візію, дозволяє режисеру створювати багатогранні та насичені

емоційними деталями кінематографічні світи, де гротескність поєднується з людяністю, а темрява – зі світлом.

У контексті розвитку готичного напрямку в кінематографі, Бертон займає особливе місце. Він не просто продовжує традиції готичного кіно, але трансформує їх, адаптуючи до сучасного контексту. Його фільми часто звертаються до класичних готичних тропів – похмурі замки, таємничі ліси, надприродні істоти – але переосмислюють їх у новому світлі. Наприклад, у «Едварді Руки-ножиці» готичний замок стає символом ізоляції та відчуженості в контексті американського передмістя.

Бертон також майстерно використовує готичну естетику для дослідження соціальних та психологічних тем. Його фільми часто зосереджені на темах аутсайдерства, відчуження, конфлікту між індивідуальністю та суспільством. Готична стилістика стає інструментом для візуалізації внутрішніх конфліктів персонажів, їхніх страхів та бажань. Це особливо помітно в таких фільмах, як «Едвард Руки-ножиці» та «Велика риба», де фантастичні елементи служать метафорою для емоційних станів героїв.

Важливо відзначити вплив Бертон на розвиток візуальних ефектів у кіно. Його фільми часто стають майданчиком для експериментів з новими технологіями, але при цьому зберігають органічний, «рукотворний» вигляд. Бертон вміло поєднує практичні ефекти з комп'ютерною графікою, створюючи унікальний візуальний стиль, який залишається впізнаваним навіть у епоху високотехнологічного кіно.

Творчість Бертон також має значний вплив на популярну культуру в цілому. Його естетика вийшла за межі кінематографу, впливаючи на моду, дизайн, музику. «Бертонівський» стиль став своєрідним культурним феноменом, який впізнається і наслідується. Наприклад, такими послідовниками стилю Бертон є Генрі Селік, Кріс Батлер, Сем Фелл. Це свідчить про здатність режисера створювати не просто фільми, а цілі культурні явища.

У додатках 2.2 можна простежити схожість персонажів.

У контексті історії кіно, Бертон можна розглядати як місток між класичним готичним кіно та сучасними інтерпретаціями жанру. Він звертається до традицій німецького експресіонізму, фільмів жахів студії Universal, але переосмислює їх у контексті постмодерністської культури. Його роботи стали важливим етапом у розвитку готичного напрямку, відкривши нові можливості для інтерпретації та візуалізації готичних тем.

Критики часто відзначають здатність Бертон створювати фільми, які одночасно є комерційно успішними і зберігають авторську індивідуальність. Це рідкісне поєднання зробило його одним з найвпливовіших режисерів свого покоління, чийі роботи формують смаки масової аудиторії і в той же час залишаються предметом серйозного кінознавчого аналізу.

2.3. Основні стилістичні прийоми в творчості Тіма Бертона

Основні стилістичні прийоми в творчості Тіма Бертона відзначаються унікальною здатністю режисера поєднувати візуальну естетику, емоційну глибину та сюжетні експерименти, що робить його роботи впізнаваними. Одним із ключових аспектів його стилю є готична естетика, яка постійно проявляється через темні, іноді похмурі декорації, контрастні кольорові рішення та використання тіней і підсвічування. Бертон надає перевагу архітектурним і візуальним рішенням, що містять елементи готики, починаючи від гострих шпилів і закінчуючи застарілими будівлями, що створюють атмосферу таємничості та небезпеки. Його фільми часто насичені деталями, які зосереджують увагу на контрасті між світом живих і мертвих або між звичайністю та дивакуватістю.

Бертон також майстерно грає на темі аутсайдерів, зосереджуючи увагу на персонажах, що почуваються ізольованими чи незрозумілими суспільством. Це не лише відображено в його сценаріях, а й посилюється за допомогою візуальних прийомів: герої часто фізично вирізняються з-поміж оточуючих, як Едвард з «Едварда Руки-ножиці» з його незвичними лезами замість пальців або химерний зовнішній вигляд Бітлджуса. Через такі образи Бертон досліджує теми індивідуальності та прийняття, ставлячи питання про роль відмінностей у сучасному світі.

Ще однією визначальною рисою його творчості є поєднання комічного і моторошного, де елементи жаху часто супроводжуються чорною комедією. Це видно, наприклад, у «Бітлджусі», де привиди та смерть стають джерелом комічних ситуацій. Подібний підхід дозволяє Бертону уникнути кліше фільмів жахів, створюючи на їх основі оригінальні та ексцентричні сюжети. Моторошні

події часто подаються через абсурдні ситуації, створюючи двозначність між страхом і сміхом.

Також важливу роль відіграють інноваційні візуальні ефекти, які Бертон активно використовує у своїй роботі для створення нереальних, сюрреалістичних світів. Він не боїться експериментувати з комп'ютерною графікою та практичними ефектами, створюючи візуальні рішення, що залишаються в пам'яті глядачів. Це особливо помітно у фільмах «Бітлджус», «Чарлі і шоколадна фабрика» та «Аліса в Країні Чудес», де фантастичні світи вражають своїм дизайном і технологічними досягненнями. Крім того, використання анімаційних технік, як у «Трупі нареченої», допомагає Бертону розширювати межі реальності, відображаючи його художню фантазію.

Бертон має також схильність до створення візуально ексцентричних персонажів, які часто викликають симпатію через свою незвичність. Його герої рідко вписуються в соціальні норми, але при цьому наділені унікальними якостями, що робить їх центральними фігурами в його роботах. Ці персонажі не просто декорації, а важливі носії ідей режисера про те, як важливо бути собою, навіть якщо це суперечить загальноприйнятим правилам.

Нарешті, важливим аспектом є його робота з кольором і контрастом, де він часто використовує гаму чорно-білих та яскравих кольорів для підкреслення певних аспектів персонажів чи світу. Наприклад, у «Едварді Руки-ножиці» готичний, темний замок контрастує з пастельними кольорами передмістя, що підкреслює ізолюваність головного героя. У «Бетмені» темні, майже нуарові кольори Готема відображають моральну двозначність і хаос цього міста.

Висновки до розділу 2.

Здатність Тіма Бертона поєднувати різноманітні елементи — готичну естетику, комічні і моторошні епізоди, технічні інновації та створення емоційно насичених персонажів — робить його роботи впізнаваними й одночасно

глибокими за змістом. Бертон не обмежується традиційними кінематографічними засобами, його фільми пропонують глядачам поєднання візуальної вишуканості та моральних роздумів, які часто акцентуються через образи аутсайдерів. Ці персонажі стають символами боротьби за прийняття, внутрішньої сили та індивідуальності. Одним із центральних елементів його творчості є готична естетика, яка служить не лише як візуальний інструмент, а й як засіб передачі складних емоцій і тем. Через використання темних, похмурих декорацій та незвичайних архітектурних рішень, Бертон створює світ, де кожен елемент підсилює відчуття ізоляції, трагічності чи навіть абсурдності. У цьому світі персонажі, навіть якщо вони здаються чудернацькими або гротескними, викликають у глядача співчуття, адже їхня ексцентричність стає втіленням боротьби із соціальними стереотипами. Поєднання комічного з моторошним є ще одним важливим аспектом робіт Бертон. Цей прийом дозволяє йому розширити межі жанру, адже страх і гумор співіснують в його фільмах, підкреслюючи нелогічність і парадоксальність людського існування. Такий підхід дозволяє режисерові не лише привернути увагу глядача до гострих соціальних проблем, але й запропонувати можливість їхнього переосмислення через призму абсурдності та сміху. Таким чином, творчість Тіма Бертон — це синтез візуальної інноваційності, глибоких емоційних тем та майстерного використання стилістичних прийомів, що дозволяє йому постійно перебувати на передовій кінематографічних тенденцій. Його фільми є не лише естетично привабливими, але й насиченими філософськими роздумами про природу людського існування, суспільні норми та цінність індивідуальності.

РОЗДІЛ 3.

ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ПРИЙОМИ В «СОННІЙ ЛОЩИНІ»

3.1. Ремінесценції у фільмі «Сонна лощина»

Фільм Тіма Бертон «Сонна лощина» (1999) є зразком адаптації класичної літератури в кінематографі, що поєднує творче переосмислення та запозичення ключових елементів з різних джерел. Стрічка базується на оповіданні Вашингтона Ірвінга «Легенда про Сонну Лощину» (1820), проте Бертон виходить за рамки простого перенесення сюжету на екран. У процесі адаптації режисер використовує літературний першоджерело як відправну точку, одночасно додаючи до нього значні сюжетні, візуальні та стилістичні зміни, що відображають його унікальне бачення і кінематографічні прийоми.

Одним із головних запозичень є використання готичних мотивів, характерних як для творчості Ірвінга, так і для класичних готичних романів XVIII-XIX століть. Бертон свідомо підсилює готичну естетику через похмурі пейзажі, відокремлені маєтки, глибокі тіні та приглушене освітлення, створюючи атмосферу страху і загадковості. Вплив класичних готичних творів, таких як «Франкенштейн» Мері Шеллі та «Дракула» Брема Стокера, відчувається у фільмі не тільки через візуальні рішення, але й через наративні стратегії, що включають в себе мотиви невідомого та жахливого. Подібно до готичних романів, «Сонна лощина» використовує елементи надприродного, щоб підкреслити межу між реальністю і фантазією, а також дослідити психологічний стан героїв у світі, де раціональне стикається з ірраціональним.

Ще одним важливим запозиченням є референція до класичних фільмів жахів, зокрема кінематографу студії Hammer, яка в середині XX століття спеціалізувалася на адаптаціях готичних романів. Бертон активно використовує візуальну стилістику таких фільмів, зокрема акцент на контрасті світла і тіні,

експресивні декорації та деталізовані костюми, щоб створити атмосферу напруги та страху. Ці елементи дозволяють режисерові глибше занурити глядача у світ надприродного, одночасно зберігаючи баланс між жахом і художньою естетикою. Наприклад, фігура Вершника без голови, ключового персонажа фільму, є втіленням класичних монстрів кіно, але при цьому Бертон робить акцент на його моторошній фізичності, підкреслюючи жах за допомогою детальних візуальних ефектів.

Фільм також запозичує елементи детективного жанру, що робить його адаптацію більш складною і багатшаровою. У літературному оригіналі історія зосереджена на загадкових подіях у невеликому містечку, проте Бертон додає значно більший акцент на розслідуванні і головному герої – Ікабоді Крейні. Персонаж Крейна в кіноадаптації стає не просто вчителем, як у Ірвінга, а своєрідним детективом, що використовує наукові методи для розкриття таємниць. Це запозичення підкреслює прагнення Бертон до створення більш складних сюжетних ліній і напруженості, поєднуючи жанри готичного роману та детективу.

Оповідання Вашингтона Ірвінга «Легенда про Сонну Лощину», написане в 1820 році, розгортається у невеликому селі поблизу Нью-Йорка, відомому як Сонна Лощина. Головним героєм є Ікабод Крейн, худорлявий та вразливий вчитель, що прибув до цього села з метою знайти роботу. Він намагається вписатися в місцеву громаду, але також зацікавлений у багатій спадкоємиці, красуні Кетхерин фон Тессл, з якою хоче пов'язати своє життя. У той час, коли Ікабод намагається завоювати її серце, він також зіштовхується з жахливими легендами про Вершника без голови — примару загиблого солдата, який блукає вночі.

Оповідання побудоване на контрасті між реальністю і надприродним, що підкреслює страхи та забобони місцевих жителів. Кульмінація історії відбувається в той момент, коли Ікабод, повертаючись додому вночі, зустрічає

Вершника без голови, що призводить до його втечі зі села, і незрозумілості того, чи він насправді пережив цю зустріч чи це лише вигадка.

Фільм Тіма Бертон «Сонна лощина» значно розширює і переосмислює сюжет оригінальної новели, зберігаючи його ключові елементи, але вводячи нові персонажі, глибші мотиви та складніші конфлікти. Однією з основних відмінностей є розвиток персонажа Ікабода Крейна. У фільмі він постає як детектив, який прибуває в Сонну Лощину, щоб розслідувати серію таємничих вбивств, пов'язаних з Вершником без голови. Бертон надає цьому персонажу більше глибини, показуючи його не тільки як кумедного аутсайдера, але і як чоловіка, який бореться зі своїми страхами і намагається розгадати загадку.

Іншою значною зміною є те, що в фільмі більше акцентується на мотивації Вершника без голови. У оригінальному оповіданні Вершник є лише примарою, що представляє собою страхи місцевих жителів. У Бертонівській версії Вершник стає більш складним персонажем із власною історією, а також об'єктом помсти, що додає елементи драми до традиційного сюжету жахів. Режисер активно використовує цей аспект, щоб дослідити теми насильства та помсти, вносячи до фільму глибший соціальний і психологічний контекст.

Серед спільних рис варто зазначити збереження основної атмосфери страху і загадковості. Обидва твори передають відчуття страху перед невідомим, а також мають міфологічні елементи. Однак Бертон додає нові візуальні рішення та стиль, які роблять фільм більш динамічним і зосередженим на візуальних ефектах, використовуючи специфічні прийоми, такі як гра світла і тіні, що підкреслює готичну естетику.

Крім того, в «Сонній лощині» Бертон робить акцент на темах аутсайдерства, кохання і соціальної нерівності, що робить фільм більш багатовимірним. Взаємини між персонажами, такі як романтичні почуття між Ікабодом і Катріною, отримують більший розвиток, в той час як оригінальне

оповідання фокусується більше на сюрреалістичному елементі страху та забобонів.

Одним із найцікавіших аспектів «Сонної лощини» є поєднання міфу і історії. Бертон переосмислює класичну американську легенду, додавши їй більше надприродних і моторошних елементів. Він не лише зберігає центральний конфлікт між головним героєм і Вершником без голови, а й поглиблює міфологію цієї істоти, перетворюючи її на символ хаосу та насильства. У фільмі також є значна кількість історичних і культурних референцій, що дозволяють побачити його як частину діалогу з американською літературою і фольклором.

Важливим аспектом є візуальні запозичення з мистецтва. Наприклад, у декораціях та костюмах можна знайти вплив робіт художників XIX століття, які зображували похмурі, романтичні пейзажі, зокрема роботи Джона Констебля та Каспара Давида Фрідріха. Така увага до візуальної складової підкреслює мистецький підхід Бертон до створення атмосфери і дає змогу йому візуально передати відчуття самотності та ізольованості, які є характерними для готичних творів.

3.2. Художньо-стильові прийоми Тіма Бертона в «Сонній лощині»

Фільм «Сонна лощина» Тіма Бертона є яскравим прикладом його унікального художнього стилю, який поєднує готичну естетику, чорний гумор та сюрреалістичні елементи. У цій стрічці Бертон використовує різноманітні художньо-стильові прийоми, які відображають його характерний підхід до створення візуальної та емоційної атмосфери. Розглянемо ці прийоми на прикладі ключових сцен фільму.

Вступна сцена

Фільм починається з чітко окресленої готичної атмосфери, що задає тон усій стрічці. Відкриває сюжет сцена, де ми бачимо село, яке потерпає від жахливих вбивств, вчинених Вершником без голови. Серед потемнілих дерев та затягнутого туманом лісу, художнє освітлення та контрастні тіні створюють відчуття тривоги. Це перше знайомство з візуальними прийомами Бертона: використання яскраво виражених контрастів між світлом і темрявою, що підкреслює емоційне напруження.

Персонажі

Персонажі у фільмі, зокрема Ікабод Крейн, виконаний Джонні Деппом, втілюють ексцентричність, характерну для Бертонівських образів. Ікабод — худий, неординарний детектив, який має специфічний стиль одягу, що включає довгий плащ та капелюх. Його психічний стан і уява часто ілюструються через абсурдні візуальні елементи, наприклад, коли він бачить видіння Вершника. Ці моменти підкреслюють його внутрішню боротьбу і страх, що Бертон вміло передає через виразні образи.

Готичні мотиви

Готична естетика пронизує весь фільм, особливо в сценах, що відбуваються в Сонній лощині. Село представлене як похмуре, відокремлене місце з закритими будинками та непривітними жителями. Архітектурні

елементи, такі як старі церкви та похмурі маєтки, створюють відчуття зникнення часу і занепаду. Бертон вдало використовує зображення природи — закручені дерева, мох та туман — щоб підкреслити моторошну атмосферу. Наприклад, сцена, коли Ікабод перетинає міст, оточений безмовними лісами, яскраво ілюструє цю готичну традицію.

Чорний гумор

Чорний гумор є ще одним важливим елементом, що пронизує фільм. У сцені, де Ікабод знаходить тіло жертви, його реакція викликає іронічну усмішку, коли він намагається раціонально пояснити абсурдність ситуації. Це підкреслює емоційний контраст між страхом і легкістю, що дозволяє глядачеві зітхнути після напружених моментів. Інші персонажі, такі як жителі села, також вносять елементи комізму у фільм, оскільки їх страх і недовіра до Ікабода проявляються у кумедних ситуаціях.

Музичний супровід

Саундтрек, написаний Денні Елфманом, доповнює візуальні елементи фільму, створюючи ще більш глибоке занурення у світ «Сонної лощини». Музика використовує класичні мотиви, що підкреслюють жахливі моменти, а також легкі мелодії, які контрастують із моторошними подіями. Наприклад, під час сцени переслідування Ікабода Вершником, музика наростає, підкреслюючи напругу і тривогу. Цей звуковий ландшафт стає невід'ємною частиною візуального стилю Бертона.

Саундтрек, написаний Денні Елфманом, є одним із ключових елементів, що визначають атмосферу фільму «Сонна лощина». Елфман, який відомий своєю здатністю створювати емоційно насичені композиції, майстерно поєднує різні музичні стилі та елементи, які підсилюють наративну складову фільму. Його музика стає справжнім відображенням внутрішнього стану персонажів, підкреслюючи їхні переживання та емоційні зміни впродовж сюжету.

Однією з особливостей музики Елфмана є використання оркестрових партитур, що нагадують класичні композиції, але з елементами сучасного звучання. Це створює ефект водночас знайомої та нової музичної палітри, що робить перегляд фільму ще більш вражаючим. Наприклад, у сценах, коли Ікабод Крейн стикається з надприродними явищами, музику супроводжують гучні, тривожні акорди, що підсилюють відчуття жаху та невизначеності. Цей контраст між музикою і подіями на екрані викликає у глядача потужні емоції, занурюючи його у світ фільму.

Особливо ефективно працює музика під час сцен переслідування, де темп і ритм нарастають, що створює динаміку та напругу. Коли Ікабод намагається втекти від Вершника, звуковий ландшафт стає все більш хаотичним, підкреслюючи небезпеку та критичність ситуації. Музика у ці моменти стає не лише фоновим елементом, а активним учасником дії, формуючи емоційний настрій і заважаючи глядачу відвернутися від екрана.

Контрастні мелодії, які використовуються в різних сценах, також є важливим елементом. Елфман створює легкі, ігрові мотиви в моментах, що вимагають розслаблення, наприклад, у сценах, коли Крейн взаємодіє з Катрін. Цей контраст між легкістю та жахом робить сюжет більш багатоплановим, а також спонукає глядачів задуматися про те, як одні й ті ж ситуації можуть бути сприйняті по-різному в залежності від емоційного фону.

Ще однією важливою рисою саундтреку є його здатність до підкреслення символізму, закладеного в сюжеті. Елфман використовує різні музичні мотиви для передачі внутрішнього світу персонажів. Наприклад, мелодія, що супроводжує Крейна, може варіюватися від тривожної до меланхолійної, відображаючи його внутрішні конфлікти і пошуки ідентичності. Це не лише підсилює наратив, але й дозволяє глядачу відчувати емоції персонажа на глибокому рівні.

Також варто зазначити, що Денні Елфман часто співпрацює з Бертоном, що дозволяє їм досягати глибокої синергії між візуальними та звуковими елементами. Їхня співпраця дозволяє створювати унікальні атмосфери, які стають візитною карткою їхніх спільних проєктів. Це взаємопроникнення стилів робить кожен сцену особливо виразною та запам'ятовуючою.

Завдяки глибокій емоційності та складності музики Елфмана, звуковий супровід стає невід'ємною частиною «Сонної лощини». Музика не просто доповнює візуальний ряд, а і формує основні емоційні акценти, які залишаються в пам'яті глядача після перегляду. Таким чином, саундтрек стає важливим інструментом, що допомагає глядачеві зрозуміти глибину та складність персонажів, а також загальний сенс фільму.

Підходячи до висновків, можна сказати, що музика, написана Денні Елфманом для «Сонної лощини», є втіленням мистецтва композиторського ремесла. Її здатність створювати атмосферу, передавати емоції та підкреслювати ключові моменти сюжету робить її важливим елементом фільму. Елфман демонструє вміння працювати з музикою не лише як з додатковим елементом, а як з потужним засобом, що впливає на глядача, занурюючи його в світ жахів та містики, які так яскраво відображаються у візуальному стилі Бертона.

Завершення фільму

У фінальних сценах Бертон обирає екстравагантні візуальні прийоми для передачі конфлікту між добром і злом. Битва з Вершником без голови та таємниче розкриття його походження оформлені в готичному стилі, підкресленому яскравими кольорами, які відтіняють темряву. Сцена, коли Ікабод нарешті усвідомлює, що Вершник — це не просто міф, а реальна загроза, відзначена візуальним надміром, що передає глибину емоційного зриву.

У фільмі Тіма Бертона «Сонна лощина» кожна частина має свої специфічні художньо-стильові прийоми, які глибоко впливають на розвиток персонажів та загальну атмосферу. Розглянемо ці аспекти детальніше,

зосереджуючи увагу на ключових сценах, візуальних ефектах та характеристиках персонажів.

Вступна частина

Сцена: Фільм починається з жахливої легенди про Вершника без голови. Дана частина використовує ефектні візуальні елементи, такі як тумани, темні лісові пейзажі та криві дерева, щоб передати відчуття загрози. Ці елементи сприяють формуванню готичної атмосфери.

Персонажі: Ікабод Крейн вводиться як боязкий та емоційно вразливий детектив. Його ексцентрична поведінка та анатомічні особливості, такі як висока статура і довгі кінцівки, акцентують увагу на його вразливості у порівнянні з міцними жителями Сонної лощини. Його страхи і тривоги на початку фільму задають тон для подальшого розвитку персонажа.

Розвиток сюжету

Сцена: Ікабод прибуває до Сонної лощини, де його зустрічають місцеві жителі. Бертон зображує цих персонажів як комічно страхітливих, використовуючи надмірну гримасу та екстравагантні костюми. Наприклад, одна з сільських жінок має величезний капелюх і яскраві кольори, що створює контраст із похмурою атмосферою.

Персонажі: Тут ми бачимо динаміку між Ікабодом та місцевими жителями, які ставляться до нього з недовірою. Вони втілюють традиційний страх перед новим, а їхні недружні погляди на підкреслюють Ікабодову ізоляцію. Взаємодія між персонажами, наприклад, коли селяни ставлять під сумнів його здатності, посилює відчуття відчуження.

Сцени розслідування

Сцена: Ікабод проводить розслідування, використовуючи інноваційні методи (наприклад, анатомічні дослідження). Бертон створює візуальний ефект «тіньової лабораторії», де темрява підкреслює не лише атмосферу страху, але й його внутрішні конфлікти.

Персонажі: Ікабод починає проявляти риси рішучості, але його страхи ще більше загострюються. У сцені, де він розглядає труп, камера зосереджується на його виразі обличчя, відображаючи жах та інтерес одночасно. Тут ми спостерігаємо еволюцію Ікабода: він стає більш впевненим, проте страх перед Вершником нікуди не зникає.

Сцена з Вершником

Сцена: Зустріч Ікабода з Вершником без голови є кульмінаційним моментом фільму. Бертон використовує динамічну зйомку, що створює відчуття прискорення і напруженості. Тут показано, як світло відбивається від меча Вершника, додаючи містики до сцени.

Персонажі: Вершник, зображений як гротескний, жахливий персонаж, відображає страхи і переживання Ікабода. Його відсутня голова — це символ втрати контролю та неможливості зрозуміти страхи, з якими стикається Ікабод. У сцені, коли Вершник женеться за Ікабодом, його рухи швидкі та агресивні, що підкреслює жорстокість і непередбачуваність цього персонажа.

Кульмінація

Сцена: Кульмінація фільму, де розкривається таємниця Вершника, побудована на візуальних ефектах і драматичній музиці. Бертон використовує різноманітні перспективи, щоб передати напруження та інтригу. Після довгого розслідування, Ікабод стикається з істинною природою Вершника.

Персонажі: Розкриття таємниці Вершника не лише підкреслює особисті страхи Ікабода, але й змушує його переосмислити свої погляди на життя і смерть. Тут Ікабод стає не лише спостерігачем, а й активним учасником своєї долі, що показує його трансформацію від боягузливого детектива до героя.

Заключення

Сцена: Завершальні сцени фільму показують, як Ікабод знаходить своє місце у Сонній лощині. Бертон акцентує увагу на контрасті між світом життя та

світом мертвих, використовуючи освітлення та кольори, щоб підкреслити зміну в емоційному стані персонажа.

Персонажі: Ікабод, у фіналі, стає символом перемоги над страхами. Він приймає свою унікальність і стає частиною громади, яка спочатку його відторгала. Зміни в його характері, представлені в контексті соціальних і особистих конфліктів, підкреслюють теми прийняття і саморозуміння.

В таблицю 3.2 у додатках зведемо стильові прийоми Тіма Бертона щодо окремих персонажів.

Фільм «Сонна лощина» Тіма Бертона вплинув на широкий спектр кінематографічних та анімаційних творів, які запозичили його стильові прийоми, теми та естетику. Ось кілька прикладів різних фільмів, аніме та інших медіа, які скористалися елементами з «Сонної лощини»:

Кінематографічні приклади:

1. **«Сутінки» (2008):** Ця романтична драма з елементами фентезі та хорору може мати деякі впливи від готичної естетики Бертона, особливо в дизайні персонажів та використанні контрастних кольорів для створення напруженої атмосфери.

2. **«Підземка» (2003):** Цей фільм також використовує елементи готичного стилю, акцентуючи увагу на таємничості, страху та аутсайдерстві, що схоже на теми «Сонної лощини».

3. **«Лабіринт Фавна» (2006):** Хоча цей фільм є значно темнішим і містить інші елементи, деякі візуальні та концептуальні прийоми, такі як містичні істоти і атмосфера страху, нагадують стиль Бертона.

4. **«Адвокат диявола» (1997):** Хоча фільм фокусується на інших темах, він використовує елементи візуального стилю і вражаючі сцени, що можуть нагадувати роботи Бертона.

5. **«Бурлеск» (2010):** У цьому мюзиклі також можна помітити елементи готичної естетики та специфічного дизайну, що є характерним для стилю Бертоне.

Аніме та анімаційні приклади:

1. **«Студія Гіблі»:** Фільми, такі як «Замок у небі» (1986) і «Принцеса Мононоке» (1997), демонструють схожі теми аутсайдерства, а також поєднання магії та реальності. Дизайн персонажів і елементи готики у деяких сценах можуть бути натхнені Бертоном.

2. **«Дитяча лінія» (Kubo and the Two Strings, 2016):** Ця анімація показує елементи готичного стилю та казкову естетику, що викликає асоціації з «Сонною лощиною».

3. **«Нічні кошмари» (Nightmare Before Christmas, 1993):** Хоча це анімаційний фільм з елементами мюзиклу, його візуальний стиль і теми можуть бути порівняні з «Сонною лощиною».

4. **«Аліса в Країні Чудес» (2010):** Це адаптація, але візуальні рішення та стиль Бертоне, застосовані у «Сонній лощині», чітко проглядаються.

Телевізійні шоу:

1. **«Американська історія жахів» (American Horror Story):** Деякі сезони цього антологічного шоу використовують готичну естетику, елементи комедії та глузування, які є характерними для «Сонної лощини».

2. **«Тінь і кістка» (Shadow and Bone):** Це фентезі-серіал використовує теми темряви, страху та таємничості, схожі на ті, що присутні у фільмі Бертоне.

3. **«Невловимі» (The Addams Family):** Незважаючи на те, що ця франшиза була створена раніше, нові адаптації показують елементи, що перегукуються з візуальним стилем і атмосферою «Сонної лощини».

Відеоігри:

1. **«Bloodborne» (2015):** Ця гра черпає натхнення з готичної естетики і теми аутсайдерства, відображаючи атмосферу, схожу на «Сонну лощину».

2. **«Little Nightmares» (2017):** У цій платформеній грі присутні елементи готики, страху та потойбічних істот, які можуть бути натхнені стилем Бертона.

3. **«Dark Souls» (2011):** Гра має сильну готичну естетику, темну атмосферу і елементи дослідження, які можуть нагадувати елементи «Сонної лощини».

3.3. Художня мова режисера Тіма Бертон у фільмі «Сонна лощина»

У фільмі «Сонна лощина» Тім Бертон вміло використовує свій унікальний авторський почерк, що проявляється через поєднання готичної естетики, специфічних візуальних рішень та характерних тем. Цей фільм, оснований на новеллі Вашингтона Ірвінга, демонструє здатність Бертон адаптувати класичні історії в своєму стилі, зберігаючи їхню сутність, але при цьому додаючи власний творчий вклад.

Візуально «Сонна лощина» відзначається своєю атмосферою та унікальним дизайном, які стали візитною карткою творчості Бертон. Колірна палітра фільму переважно темна, з багатими відтінками синього, чорного та сірого, що підкреслює готичну естетику та створює відчуття загадковості. Пейзажі, на яких розгортається дія, наповнені туманом та таємничістю, зразками зниклих архітектурних стилів, які нагадують про минуле. Цей стиль, зокрема, проглядається у сценах, де головний герой Ікабод Крейн досліджує сонну лощину, його натрапляння на старовинні будівлі, що зберегли сліди колишньої величі. Таким чином, Бертон створює відчуття, що глядач потрапляє у світ, де час зупинився, а минуле злилося з теперішнім.

Персонажі у «Сонній лощині» також яскраво втілюють авторський почерк Бертон. Головний герой, Ікабод Крейн, зіграний Джонні Деппом, є яскравим прикладом персонажа, що ілюструє аутсайдерство, яке часто стає центральним елементом у фільмах Бертон. Ікабод — це не просто поліцейський, а чутливий, емоційний персонаж, який є невпевненим у собі і намагається зрозуміти світ, наповнений страхами та таємницями. Його особистість, зіткнення з забобонами громади та протистояння з містичними елементами, підкреслюють глибокі психологічні теми, притаманні творчості Бертон. Його взаємодії з іншими

персонажами, такими як Катріна Ван Тассел, також ілюструють контраст між нормою та аномалією, що є одним з ключових мотивів фільму.

Стиль Бертон також проявляється у використанні елементів чорного гумору, що надає фільму унікального характеру. Готичні теми та моторошні елементи комбінуються з комічними ситуаціями, що створює своєрідний баланс між страхом і сміхом. Наприклад, сцени, в яких Ікабод стикається з привидами Безголового вершника, поєднують жахиття та курйозність, коли його реакції на різні загрози викликають усмішку, навіть попри їхню серйозність.

Важливим аспектом авторського стилю Бертон є також використання специфічних візуальних ефектів, які стають характерними для його фільмів. У «Сонній лощині» візуальні ефекти використовуються для створення атмосфери та підкреслення емоційного контексту сцен. Наприклад, епізоди, де безголовий вершник переслідує своїх жертв, виконані з використанням комп'ютерної графіки, що надає їм особливої жахливої ефективності. Ці ефекти не лише служать для створення візуальної привабливості, а й сприяють підсиленню драматичного напруження, яке є характерним для стилю Бертон.

У фільмі «Сонна лощина» Тім Бертон використовує свій унікальний авторський почерк, проявляючись через візуальні ефекти, характерні риси персонажів та стилістичні прийоми, які можна спостерігати у різних епізодах. Кожна сцена не лише просуває сюжет, а й створює вражаючу атмосферу, що є невід'ємною частиною стилю Бертон.

Фільм розпочинається з темряви, коли глядачеві показується місто, яке нагадує середньовічну Європу, з вулицями, заповненими туманом. Готична архітектура будинків і навколишнє середовище створюють відчуття тривоги і таємничості. Ця сцена відразу ж задає тон для всього фільму, демонструючи стиль Бертон через гротескні елементи та моторошні образи, які супроводжуються меланхолійною музикою Денні Елфмана.

Перша поява Ікабода Крейна, якого грає Джонні Депп, відбувається у сцені, де він намагається затримати злочинця в Нью-Йорку. Його незграбність і надмірна обережність, а також вишуканий, але непридатний одяг контрастують з грубими манерами злочинців, що демонструє його роль як аутсайдера. Бертон використовує цей епізод, щоб підкреслити психологічну глибину персонажа, створюючи глядачу образ людини, що не вписується у звичний соціальний порядок.

Коли Ікабод прибуває до Сонної Лощини, естетика фільму змінюється. Ландшафт стає більш готичним і таємничим, з похмурих лісами та старовинними будівлями. В цій частині фільму Бертон акцентує увагу на природі та атмосфері, використовуючи зйомки з низької точки зору для створення відчуття загрози. Сцена, де Ікабод перетинає міст, оздоблений кривавими червоними гілками, символізує його вхід у світ жахів і таємниць.

Після прибуття до Сонної Лощини Ікабод стикається з містичними явищами, які стають центральною темою фільму. В сцені, коли він вперше зустрічає Безголового вершника, Бертон використовує комбіновані ефекти, щоб створити вражаючу і жахливу картину. Вершник, який раптово з'являється з темряви, символізує страх, що переслідує мешканців містечка. Ця сцена втілює готичний жах, приправлений елементами чорного гумору — реакції Ікабода на загрозу поєднують абсурдність та страх.

Бертон вміло розвиває стосунки між Ікабодом і місцевими персонажами, такими як Катріна Ван Тассел (грає Кристіна Річчі). В сценах, де Ікабод і Катріна спілкуються, Бертон використовує контраст між їхніми характерами для підкреслення їхньої хімії. Катріна, яка є виразним і незалежним персонажем, відображає елементи жіночої сили, які контрастують із традиційними образами жінок у готичних фільмах. Її здатність маніпулювати оточенням створює напругу і водночас цікавість у стосунках з Ікабодом.

Кульмінаційні сцени, де відбувається фінальна битва між Ікабодом і Безголовим вершником, є відображенням Бертоновського стилю, поєднуючи візуальні ефекти з емоційним напруженням. Бертон створює епічний момент, коли Ікабод намагається протистояти своєму страху. Сцена підкреслює використання тіні та світла, а також динамічну камеру, яка слідує за діями персонажів, надаючи їм енергійності. При цьому на фоні звучить емоційна музика, що підсилює напругу та драматичність.

В останніх сценах фільму Бертон демонструє розв'язку історії через образи та символи. Повернення до містечка після подій фінальної битви є відображенням змін, що відбулися з персонажами. Фінальна сцена, в якій Ікабод залишає Сонну Лощину, показує його трансформацію від боязкого аутсайдера до впевненого детектива, готового зіткнутися з невідомим.

Фільм «Сонна лощина» Тіма Бертона, хоча й базується на класичному оповіданні Вашингтона Ірвінга «Легенда про Сонну Лощину», впроваджує ряд оригінальних рис та нових сюжетних елементів, які значно відрізняють його від першоджерела. Ці зміни не лише додають глибини персонажам, але й розширюють тематичну палітру фільму, роблячи його більш складним і багатогарним.

Однією з найсуттєвіших змін є розвиток персонажа Ікабода Крейна. У оригінальному оповіданні Ікабод представлений як досить простий і комічний персонаж, але у фільмі його образ набуває значно більшої глибини. Бертон надає Ікабоду більш складну психологію, роблячи його не лише комічним детективом, а й аутсайдером, який намагається знайти своє місце в світі. Він є вразливим, перфекціоністом і чутливим до навколишнього середовища, що підкреслює його страх перед невідомим. У фільмі розкривається його минуле, зокрема важкі стосунки з батьками, що додає емоційного контексту до його поведінки та рішень.

Іншою важливою зміною є акцент на романтичній лінії між Ікабодом і Катріною Ван Тассел. У творі Ірвінга романтичні стосунки між персонажами є менш значущими, тоді як у фільмі ця лінія стає центральною. Катріна постає не лише як об'єкт бажання, але й як активний учасник сюжету. Її персонаж має складнішу мотивацію, і її боротьба за незалежність та право на власний вибір підкреслює феміністичний підтекст фільму. Ця динаміка робить їхні стосунки більш складними і напруженими, а також додає емоційної глибини до сюжету.

Ще однією важливою оригінальною рисою є наявність значного акценту на жахливих елементах та насильстві. У фільмі присутні сцени, які не мали місця в оповіданні, зокрема детально показані вбивства, що додає жаху та драми. Це також допомагає підкреслити тривожну атмосферу, в якій перебуває Сонна Лощина. Фільм більше фокусується на темах страху і готики, що є характерними для стилю Бертон.

Бертон додає містичні елементи та теми, які не представлені в оригіналі. Наприклад, він вводить тему зловісної магії, що пронизує весь фільм. Це особливо видно в сцені, де Ікабод досліджує минуле Безголового вершника і його зв'язок з чаклунством. Ця тема додає фільму більше містичного відтінку, в той час як оригінальна історія більше зосереджена на страху і соціальних конфліктах.

Фільм акцентує увагу на більш детальному дослідженні теми страху та його впливу на людей. У «Сонній лощині» глядачі бачать, як страх формує життя персонажів, змушуючи їх здійснювати певні дії, які ведуть до трагічних наслідків. Ця тема є присутньою, але менш вираженою в оповіданні Ірвінга, де страх часто виступає як абстрактне поняття.

Також, оригінальними елементами фільму є його стилістичні прийоми. Бертон використовує яскраві візуальні ефекти, такі як змішування практичних та комп'ютерних ефектів, щоб створити дивовижний світ. Його візуальна естетика, характерна для багатьох його робіт, вносить особливий настрій у фільм,

відрізняючи його від оригінальної історії. Кожен кадр насичений деталями, які формують унікальну атмосферу, підкреслюючи готичний стиль.

Основні елементи авторського почерку зведемо в таблицю 3.3. у додатках.

Готична естетика

Готична естетика у фільмах Бертон є центральним елементом, який надає його роботам унікальну атмосферу. Використання темних, похмурих локацій, таких як старі замки, покинуті села чи густі ліси, сприяє створенню відчуття тривоги та загадки. Бертон часто зображує руїни минулого, які несуть в собі таємниці та історії, що відображають людську природу та її недоліки. Візуально ця естетика підкріплюється контрастом між світлом і тінню, що створює драматичні композиції та поглиблює емоційне сприйняття.

Чорний гумор

Чорний гумор — ще один визначальний аспект стилю Бертон. Він вміло інтегрує елементи комедії в трагічні чи жахливі ситуації, запрошуючи глядачів сміятися в моменти, коли це здається недоречним. Такий підхід не лише розряджає напругу, але й викриває абсурдність людського існування, розкриваючи теми життя і смерті через призму іронії. Це дозволяє Бертону піднімати важливі питання без прямої серйозності, що робить його фільми доступнішими та розважальнішими.

Сюрреалізм

Сюрреалістичні елементи у фільмах Бертон створюють враження, що глядач потрапляє в інший, ірраціональний світ. Ці елементи часто проявляються через незвичайні ситуації, персонажів з дивними рисами, а також через ілюзорні простори, які порушують закони фізики. Сюрреалізм в його роботах підкреслює емоційний стан персонажів, створюючи магічні моменти, які змушують глядачів задуматися про природу реальності та їхнє місце в ній.

Яскраві кольори

Використання яскравих, насичених кольорів у фільмах Бертон є контрастом до готичної естетики. Він часто використовує кольорову палітру, щоб підкреслити емоційні стани персонажів або ж створити певний настрій. Наприклад, в його роботах можна побачити яскраві червоні, зелені та фіолетові відтінки, які вносять елемент фантазії та емоційного підйому в похмурі обставини. Це також служить для акцентування уваги на конкретних елементах сюжету або персонажах.

Символізм

Символізм у фільмах Бертон часто проявляється через використання образів, які надають глибше значення окремим сценам або персонажам. Це може бути щось просте, як образ птаха, що уособлює свободу, або складніше — як використання кольору або форми для символізації психологічного стану героя. Цей підхід дозволяє глядачам шукати та інтерпретувати значення, що робить перегляд більш активним і залучаючим.

Незвичайні персонажі

Персонажі у фільмах Бертон завжди вражають своєю унікальністю. Вони часто є аутсайдерами суспільства, що страждають від нерозуміння, що викликає у глядача співчуття. Наприклад, Ікабод Крейн або Едвард Руки-Ножиці, які, незважаючи на свої дивні риси, стають об'єктами співпереживання. Бертон демонструє, що навіть найбільш незвичні персонажі можуть мати людські почуття та мрії, що спонукає глядачів задуматися про свою власну ідентичність.

Динамічний монтаж

Монтаж у фільмах Бертон часто є ритмічним та динамічним, що створює відчуття руху та емоційної напруги. Використання швидкого монтажу у критичних моментах, таких як погоні чи сцени боротьби, дозволяє підвищити градус напруги та втягує глядача в події. Крім того, Бертон часто експериментує з монтажем, щоб підкреслити сюрреалістичні моменти або емоційні стани персонажів, що створює унікальний візуальний досвід.

Музичний супровід

Музичний супровід у фільмах Бертон, часто створений у співпраці з композитором Денні Елфманом, є невід'ємною частиною його стилю. Музика доповнює атмосферу, підкреслює емоційні моменти та створює відповідний настрій. Вона може варіюватися від меланхолійних мелодій до жвавих ритмів, завжди відповідаючи загальному емоційному тону фільму. Цей синергічний зв'язок між візуальним і музичним елементами робить фільми Бертон надзвичайно виразними.

Елементи анімації

Анімаційні техніки, які Бертон використовує в своїх фільмах, додають особливого шарму та унікальності. Наприклад, використання стоп-моушн анімації у таких фільмах, як «Жах перед Різдвом», дозволяє створити живі, але незвичайні світи, що підкреслює стилізацію та художній вираз. Ці елементи роблять фільми не лише кіно, а й художніми витворами, які вражають своїм візуальним стилем.

Драматичні контрасти

Використання контрастів у фільмах Бертон створює враження напруги та драми. Він майстерно поєднує світлі і темні елементи, створюючи візуальні та емоційні контрасти, які відображають внутрішній конфлікт персонажів. Ці контрасти підсилюють відчуття драми і часто підкреслюють важливі теми, такі як боротьба між добром і злом, любов і ненависть.

Інтеграція реальності та фантастики

Бертон вміло поєднує реальні елементи з фантастичними, створюючи унікальні сюжети, де логіка не завжди працює. Це дозволяє йому розвивати теми, що стосуються людської природи, ідентичності та реальності, створюючи більш складні наративи. Цей стиль інтеграції робить фільми багатоплановими та дає можливість для різних тлумачень.

Тематичні повторення

Тематичні повторення в фільмах Бертоні виявляють спільні мотиви, такі як ізоляція, пошук ідентичності, та стосунки між персонажами. Ці теми часто проявляються у різних формах через різні персонажі, створюючи відчуття єдності в його творчості. Це дозволяє глядачам краще зрозуміти його роботи в контексті широкої картини його творчості.

Емоційна симпатія до антагоністів

Бертон часто створює антагоністів, до яких глядач може відчувати симпатію. Це може бути наслідком їх складного характеру, внутрішньої боротьби чи обставин, які змусили їх стати такими, якими вони є. Це підхід додає глибини персонажам і створює емоційний зв'язок з глядачем, змушуючи його переосмислити традиційні уявлення про добро і зло.

Специфічний стиль оповіді

Бертон часто використовує ненадійних нараторів або нестандартні структури розповіді, які вводять елементи сюрпризу і непередбачуваності. Це дозволяє глядачам краще зануритися в світ фільму, ставлячи під сумнів те, що вони бачать. Такі наративні техніки підкреслюють теми ідентичності та самоусвідомлення, оскільки персонажі намагаються зрозуміти себе та свої стосунки з іншими.

Унікальний візуальний стиль

Унікальний візуальний стиль Бертоні характеризується використанням експресіоністських і готичних елементів. Це включає в себе незвичайні форми, надмірно витягнуті пропорції персонажів, а також особливий підхід до кольору і текстури, що створює враження казки з елементами жаху. Цей стиль стає впізнаваним та асоціюється з його іменем, додаючи додаткову шарм і магію його роботам.

Соціальна критика

Соціальна критика у фільмах Бертоні часто виявляється через його персонажів і сюжетні лінії. Він досліджує проблеми ізоляції, нерозуміння, що в

свою чергу викликає у глядача роздуми про соціальні норми та цінності. Бертон порушує питання про те, що значить бути «нормальним» у суспільстві, використовуючи своїх персонажів як метафору для більш глибоких соціальних проблем, що робить його роботи не лише розвагою, але й способом коментувати актуальні питання.

Висновки до розділу 3.

Фільм Тіма Бертон «Сонна лощина» є яскравим прикладом того, як сучасний кінематограф може переосмислити класичні твори літератури, впроваджуючи оригінальні елементи та стилістичні прийоми. Бертон, відомий своїм унікальним візуальним стилем і здатністю поєднувати жахливе з комічним, вніс значні зміни до оригінальної історії Вашингтона Ірвінга, перетворивши її на більш складну і багатошарову наративну конструкцію.

Однією з основних рис, що вирізняють «Сонну лощину», є поглиблений розвиток персонажів, зокрема Ікабода Крейна. У фільмі він постає не лише як кумедний детектив, але й як чутливий аутсайдер, що намагається знайти своє місце у світі. Це дозволяє глядачам краще зрозуміти його мотивацію та страхи, додаючи емоційної глибини до сюжету. Романтична лінія між Ікабодом і Катріною Ван Тассел також стає важливим елементом, підкреслюючи боротьбу жінки за свою незалежність та активну роль у розвитку сюжету.

Зміни у структурі наративу та додавання нових елементів, таких як містичні мотиви і більш виражене насильство, підсилюють атмосферу жаху та тривоги, яка панує у фільмі. Бертон інтегрує ці аспекти таким чином, що вони органічно вплітаються в загальну канву оповіді, вносячи нові тематичні нюанси, які не були представлені в оригіналі.

Візуальна естетика фільму є ще однією важливою складовою, що створює унікальний настрій. Використання поєднання практичних та комп'ютерних

ефектів дозволяє створити багатий, деталізований світ, який активно взаємодіє з персонажами. Стиль Бертон, насичений готичними елементами, формує відчуття містичності та загадковості, які є центральними до переживань героїв.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз фахової літератури та джерельної бази дозволив зробити наступний висновок. Як жанру хоррор, так і творчості Тіма Бертон в іноземній науковій кінознавчій літературі приділяється досить багато уваги. Проте, у вітчизняному мистецтвознавстві творча біографія, художня кіномова режисера Тіма Бертон згадується лише побічно. Зібрані джерела (кінострічки авторства Тіма Бертон і його послідовників) створили міцне підґрунтя для аналізу його творчого доробку.
2. Формування термінологічного апарату стало ключовим кроком для глибшого розуміння естетики Тіма Бертон. Такі поняття, як «бертонеск», «неоготичний експресіонізм», «кінематографічний гротеск», «кольоровий символізм» та «контрастна монохромність», дозволили висвітлити стилістичну унікальність режисера. Ці терміни підкреслюють такі характерні риси його кіномови, як ексцентрична характеристика персонажів, візуальна експресія, аудіовізуальний контрапункт і жанрова еkleктика, що поєднує готику, фантастику та чорний гумор.
3. Досліджено, що творчий доробок режисера Тіма Бертон у жанрі хорор потужно вплинув на сучасне кіномистецтво США. Завдяки унікальному стилю, що поєднує темну комедію, готику і фентезі, Бертон став символом інноваційного підходу в кіно. Його творчий почерк, сформований ще під час роботи в Disney, яскраво проявився у подальших роботах режисера («*Бітлджус*», «*Едвард Руки-ножиці*», «*Бетмен*» та «*Суїні Тодд*»). Проаналізовано здатність Бертон проявляти мистецьку гнучкість, що яскраво продемонстровано адаптацією власного стилю до серіального формату в «*Венздей*», де було створено унікальну готичну атмосферу, яка поєднує жахи та комедію. Вплив його кіностилу відчутний у роботах інших

митців, зокрема у фільмах *«Лабіринт Фавна»*, *«Будинок з годинником у стінах»*, а також в анімаційних роботах Генрі Селіка та Кріса Батлера.)

4. Визначено, що творчі знахідки і мистецьки прийоми Бертон значно вплинули на розвиток готичної естетики світового кінематографа, а його художня кіномова стала знаковою наприкінці ХХ — початку ХХІ століття. Такі роботи, як *«Сонна лощина»* (1999), є кульмінацією його експериментів у жанрі, демонструючи взаємодію готики, фантастики й темного гумору.
5. Виявлено, що художньо-стильові прийоми, які формують унікальний стиль художньої мови режисера, можна систематизувати наступним чином:
  - **Візуальні прийоми:** використання контрастів світла і тіні, насичення колірної палітри холодними тонами з акцентами червоного для створення напруги.
  - **Наративні прийоми:** нелінійна структура сюжету, що поєднує флешбеки та відкриті фінали.
  - **Атмосферні прийоми:** саундтреки Денні Ельфмана, що підкреслюють емоційну напругу, та використання природних елементів, як-от туман і дощ, для створення тривожної атмосфери.
  - **Просторові рішення:** викривлені форми архітектури й ландшафту, що підсилюють відчуття ізоляції та небезпеки.

Акцентовано, що синтез елементів готики, сюрреалізму та чорного гумору у творчості Тіма Бертон не тільки формує унікальну візуальну естетику, але й спонукає до рефлексії надглибинними аспектами людського світу. Його стиль стає не просто мистецьким феноменом, а вагомим культурним явищем, яке справляє значний вплив на розвиток сучасного кінематографа і служить джерелом натхнення для майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. **Анастасія Капралова.** Південна готика в кінематографі: підбірка найкращих фільмів, 2019. [Електронний ресурс] URL: <https://plomin.club/southern-gothic-in-cinematography-a-selection-of-the-best-films/>
2. **Білоус О. Ю.** Архетипи готичного роману (спроба семіотичного аналізу готичної прози). Американська література на рубежі ХХ–ХХІ століть : матеріали II Міжнародної конференції з літератури США. Київ : Ін-т міжнар. відносин, 2004. С. 191–197.
3. **Білоус О. Ю.** Готична традиція в літературі США та її трансформація у творчості Вокера Персі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Київ, 2009. 23 с.
4. **Божко О. С.** Атмосфера «саспенс» як домінантна ознака літературного жанру «фен-тезі» / О. С. Божко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 67. – С. 51–54.
5. **Бондаренко Ю. О.** Ігрове кіно як інструмент поширення ідеології / Ю. О. Бондаренко // Соціологічні студії. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. - № 2 (5). - С. 46-51.
6. **Вовк О.** Жах як основний жанротвірний елемент в американських романах літератури жахів / О. Вовк. – Київ : Наук. вісн. Міжнар. гум.ун-ту, 2016. – С. 84–87.
7. **Галич О.** «Містичне» в англійському готичному романі. Особливості функціонування та специфіка дослідження. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2007. Вип. 89 (5). С. 81–84.
8. **Горбонос О.** Містичний світ як складова простору художньої літератури: історико-культурологічний аспект. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2015. No 1(9). С. 6–10.
9. **Десятник Г. О.** Професія: режисер кіно і телебачення, 2018. С. 14-15, 19-24, 25-36.
10. **Леся Манзюк.** Тім Бертон: усі фільми американського режисера для любителів фентезі, жахів та чорного гумору, 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/tim-berton-usi-filmy-amerykansкого-kinorezhysera-ta-scenarysta/>
11. **Назаренко Н.В., Ковальова І.О.** Кінематограф США. Основні жанри американського кіно. Навчальний посібник. – Х.: Оберіг, 2011.
12. **Чайка М. А.** Художньо-стильові пошуки кіновирозності та гібридна документалістика: до питання генеалогії мов'язюментарі. Вісник

- Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2024. № 3. С. 103– 109.
13. **Чміль Г., Войцещук М.** До питання хоррор як жанру сучасного екранного простору. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво, 2(2), 2019. С. 165–172.
  14. Чому Тім Бертон знімає Джонні Деппа у багатьох своїх фільмах, 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://badmovie.net/pochemu-tim-berton-snimaet-dzhonni-deppa-vo-mnogih-svoih-filmah>
  15. **Ada .** The weirdness and wonder of Tim Burton [Електронний ресурс]. URL: <https://www.adelaide.edu.au/student/wellbeing/news/list/2021/05/17/the-weirdness-and-wonder-of-tim-burton>
  16. **Alison McMahan.** The Films of Tim Burton: Animating Live Action in Contemporary Hollywood, 2006. 193-196 p., 239-240 p.
  17. **Badley L.** Film, Horror, and the Body Fantastic. Westport : Greenwood Publishing Group, 1995. 208 p.
  18. **Bassil-Morozow H.** Tim Burton: The Monster and the Crowd: A Post-Jungian Perspective. Routledge, 2010. 200 p.
  19. **Belford B.** Bram Stoker : a biography of the author of «Dracula». London ; New York : Alfred A. Knopf, 1996. 381 p.
  20. **Cavallaro D.** The Gothic Vision. Three Centuries of Horror, Terror and Fear. London : Continuum, 2002.
  21. **Chicago tribune.** A ghost of a chance is enough for 'beetlejuice' [Електронний ресурс]. URL: <https://www.chicagotribune.com/1988/04/14/a-ghost-of-a-chance-is-enough-for-beetlejuice/>
  22. **Clasen M.** The Horror! The Horror! The Evolutionary Review. 2010. Vol.1.1.P. 112–119.
  23. **Clotilde Chinnici.** Alice in Wonderland (2010) Review: Ode to Child-like Imagination, 2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://loudandclearreviews.com/alice-in-wonderland-2010-review/>
  24. **Connor S.** The English novel in History: 1950–1995. L& N.Y. : Routledge, 1996. 260 p
  25. **Donna Spalding Andréolle and Susanne Berthier-Folgar.** «Think different»: (Re)viewing the Dialectic of White/Indian Relations in Tim Burton's *Mars Attacks!*, 2005. [Електронний ресурс]. URL: http://webdoc.sub.gwdg.de/edoc/ia/eese/artic25/donna3/3_2005.html
  26. **Ebert R.** Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street, 2007. [Електронний ресурс]. URL:

- <https://www.rogerebert.com/reviews/sweeney-todd-the-demon-barber-of-fleet-street-2007>
27. **Elisa R. Jacobs.** The Legend of Sleepy Hollow: An Ambiguous Ghost Tale, 2015 [Електронний ресурс]. URL: <https://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=lujal>
  28. **Emanuel Levy.** Tim Burton's Corpse Bride: Burton's Stunning Animation, Voiced by Johnny Depp, 2005. [Електронний ресурс]. URL: <https://emanuellevy.com/review/tim-burtons-corpse-bride-7/>
  29. **Ferenczi A.** Masters of Cinema: Tim Burton. Cahiers du Cinema, 2010. 104 p.
  30. **Gerardus Majella Adhyanggono.** The Gothic Elements in Tim Burton's (1999) Sleepy Hollow the Headless Horseman: A Literary and Cinematic Aspect Analysis, 2015, 240-245 p.
  31. **Gleiberman O.** Ed Wood // Entertainment Weekly, 1994. [Електронний ресурс]. URL: <https://ew.com/article/1994/09/30/ed-wood/>
  32. **Gottfried Bürger** The Wild Huntsman, 1798
  33. **Hanke K.** Tim Burton: An Unauthorized Biography of the Filmmaker. Renaissance Books, 1999. 136-138 p.
  34. **Ian Nathan.** Tim Burton: The Iconic Filmmaker and His Work, 2024. 67-75 p.
  35. **Jane wilson.** «Big fish» is an engaging whopper of a tale [Електронний ресурс]. URL: <https://georgiabulletin.org/news/2004/01/big-fish-engaging-whopper-tale/>
  36. **Jessica Lensman.** Film and Media Studies University of Oklahoma (дослідження) URL: <https://libjournals.unca.edu/ncur/wp-content/uploads/2021/03/Lensman-Jessica-FINAL.pdf>
  37. **Jordan Hoffman.** Miss Peregrine's Home For Peculiar Children review: mordant British YA X-Men is Tim Burton's best in 20 years. Review, 2016. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.theguardian.com/film/2016/sep/26/miss-peregrines-home-for-peculiar-children-review-mordant-british-ya-x-men-is-tim-burtons-best-in-20-years>
  38. **Jordan Williams.** 12 Actors who appear in Tim Burton's movie the most, ranked by appearance count, 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://screenrant.com/tim-burton-movies-actors-collaborators-appearance-count-ranked/>
  39. **Joshua Lapin-Bertone.** Party Like It's 1989: Why Tim Burton's Batman Endures, 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.dc.com/blog/2024/09/30/party-like-it-s-1989-why-tim-burton-s-batman-endures>
  40. **Julia Fernandez.** A Look Into Tim Burton's Creative Process [Електронний ресурс]. URL:

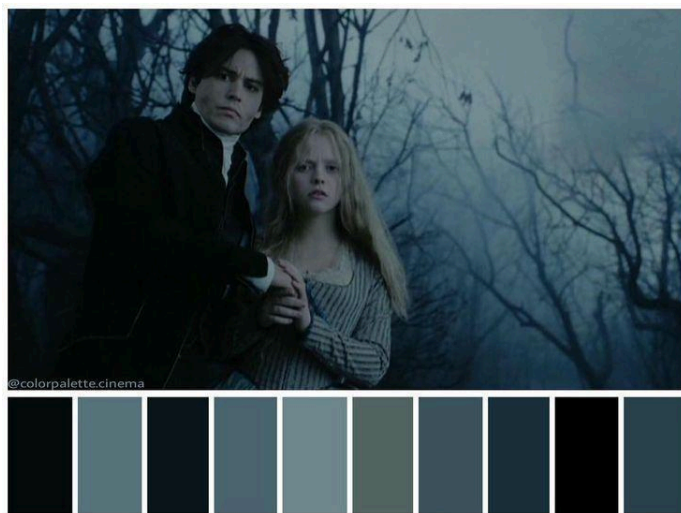
- <https://jaf765.medium.com/a-look-into-tim-burtons-creative-process-dc36bb2cfbf>
41. **Justin Chang.** The Ghoulishly Retro Pleasures of «Beetlejuice Beetlejuice», 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2024/09/16/beetlejuice-beetlejuice-movie-review>
  42. **Lesley Kennedy.** What Inspired ‘The Legend of Sleepy Hollow’?, 2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.history.com/news/legend-sleepy-hollow-headless-horseman>
  43. **Manohla Dargis.** A Vampire Thirsty and Bewildered. Movie review, 2012. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nytimes.com/2012/05/11/movies/johnny-depp-stars-in-tim-burtons-dark-shadows.html>
  44. **Mark Kermode.** Big Eyes review – Tim Burton’s most grown-up movie in years. Review, 2014. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.theguardian.com/film/2014/dec/28/big-eyes-review-tim-burton-on-amy-adams>
  45. **Michael Brooke.** Timothy Walter Burton Biography [Електронний ресурс]. URL: <https://www.imdb.com/name/nm0000318/bio/>
  46. **Michelle Le Blanc and Colin Odell.** «Tim Burton», 2005. 34-38 p.
  47. **Owen Gleiberman.** A Critical Appreciation of Tim Burton’s Films [Електронний ресурс]. URL: <https://variety.com/2016/film/awards/tim-burton-movies-critical-appreciation-1201854235/>
  48. **Owen Gleiberman.** Film Review: Tim Burton’s «Dumbo», 2019. [Електронний ресурс]. URL: <https://variety.com/2019/film/reviews/dumbo-review-tim-burton-michael-keaton-1203171521/>
  49. **OWL EYES READER.** The Legend of Sleepy Hollow Full Text And Analysis [Електронний ресурс]. URL: <https://www.owleyes.org/text/legend-sleepy-hollow>
  50. **Roger Ebert.** Sleepy Hollow Reviews, 1999 (рецензія) URL: <https://www.rogerebert.com/reviews/sleepy-hollow-1999>
  51. **Samuel J. Umland.** «The Tim Burton Encyclopedia», 2015. 102 p.
  52. **Scott A.O.** Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nytimes.com/2007/12/21/movies/21swee.html>
  53. **Sierra Jackson.** The Story Behind Tim Burton's Edward Scissorhands Is Truly Uplifting. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.cbr.com/tim-burton-edward-scissorhands-inspiration/>
  54. **Stan Winston.** Johnny Depp, Tim Burton & Stan Winston collaborated to create an iconic fantasy character with the feature film Edward Scissorhands.

- [Электронный ресурс]. URL: <https://www.stanwinstonschool.com/blog/edward-scissorhands-scissor-hands>
55. **Stephanie zacharek.** Pee-wee's big adventure 1985 [Электронный ресурс]. URL: <https://archive.nytimes.com/query.nytimes.com/gst/fullpage-9400EFDB163CF93BA2575AC0A9679D8B63.html>
  56. **Tim Burton and Mark Salisbury.** «Burton on Burton», 2008. 12-15 p.
  57. Tim Burton Filmography [Электронный ресурс]. URL: <https://www.fandango.com/people/tim-burton-92633/film-credits>
  58. **The hemline.** Charlie And The Chocolate Factory (2005): An Analysis And Rewrite, 2020. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.thehemline.blog/filmtv-1/charlie-and-the-chocolate-factory-2005-an-analysis-and-rewrite>
  59. **Thompson J. B.** Ideology and Modern Culture. Critical Social Theory in the Era of Mass Communication / J. B. Thompson. – Oxford : Polity Press, 1990. – P. 56–66.
  60. **Walter Scott** The Chase, 1796.
  61. **Washington Irving.** «The Legend of Sleepy Hollow», 1820.

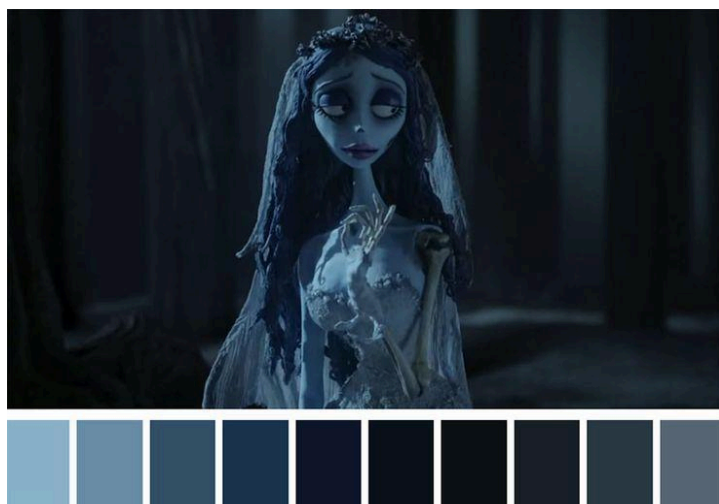
ДОДАТКИ:

РОЗДІЛ 1.1

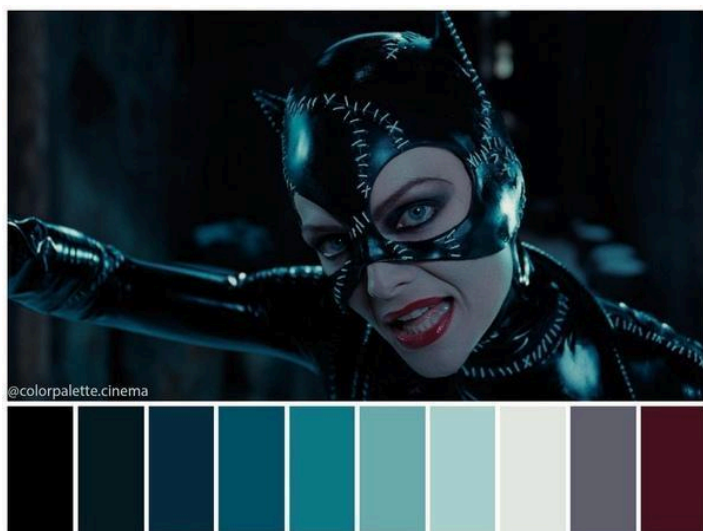
Мал. 1.1.1. Кольорова палітра Фільму «Сонна лощина»

Мал. 1.1.2. Кольорова палітра мультфільму «Труп нареченої»

Мал. 1.1.3. Кольорова палітра кінокоміксу «Бетмен повертається»

РОЗДІЛ 2.1

Порівняння персонажів Генрі Селіка та Тіма Бертон

Мал. 2.1.1. Мультиплікаційний фільм режисера Генрі Селіка «Кораліна»

Мал. 2.2.2 . Мультиплікаційний фільм режисера Генрі Селіка «Жах перед Різдом»

Мал. 2.2.3 . Мультиплікаційний фільм режисера Тіма Бертона «Труп нареченої»

Таблиця 2.1 – Знакові фільми Тіма Бертона

Рік	Фільм	Інновації та значення
1985	«Піві великої пригоди»	- Перший повнометражний фільм Бертона. - Введення елементів чорного гумору в сімейне кіно. - Початок формування унікального візуального стилю.
1988	«Бітлджус»	- Поєднання елементів комедії та хорору. - Інноваційні спецефекти для створення потойбічного світу. - Культовий статус фільму вплинув на поп-культуру.

1989	«Бетмен»	- Темне, готичне переосмислення супергеройського жанру. - Інноваційний дизайн Готем-сіті. - Встановлення нового стандарту для екранізацій коміксів.
1990	«Едвард Руки-ножиці»	- Унікальне поєднання казки та готики. - Глибоке дослідження теми аутсайдерства. - Створення іконічного кіноперсонажа.
1992	«Бетмен повертається»	- Подальший розвиток темної естетики супергеройського фільму. - Складні, психологічно глибокі образи антагоністів. - Інноваційний дизайн костюмів та декорацій.
1994	«Ед Вуд»	- Нетрадиційний підхід до біографічного жанру. - Чорно-біла зйомка для відтворення атмосфери 1950-х. - Дослідження теми творчості та невизнаного генія.
1996	«Марс атакує!»	- Сатиричний погляд на жанр науково-фантастичних фільмів про вторгнення. - Інноваційне використання CGI для створення інопланетян. - Поєднання елементів кемпу та чорної комедії.
1999	«Сонна Лощина»	- Атмосферна адаптація класичного готичного оповідання.

		- Інноваційні спецефекти для створення привида без голови. - Поєднання елементів хорору та детективу.
2001	«Планета мавп»	- Переосмислення класичного науково-фантастичного фільму. - Інноваційний грим та костюми для створення мавп. - Несподіваний сюжетний твіст у фіналі.
2003	«Велика риба»	- Поетичне дослідження теми стосунків батька і сина. - Майстерне поєднання реальності та фантазії. - Зрілий підхід до теми життя та смерті.
2005	«Чарлі і шоколадна фабрика»	- Візуально приголомшлива адаптація класичної дитячої книги. - Інноваційне використання CGI для створення фантастичного світу. - Оригінальна інтерпретація персонажа Віллі Вонки.
2005	«Труп нареченої»	- Інноваційне використання лялькової анімації. - Унікальне візуальне рішення для світу живих та мертвих. - Оригінальний підхід до теми кохання та смерті.
2007	«Суїні Тодд: Демон-перукар з Фліт-стріт»	- Темна, готична адаптація бродвейського мюзиклу. - Майстерне поєднання жанрів мюзиклу та хорору. - Інноваційний підхід до візуалізації насильства.

2010	«Аліса в Країні Чудес»	- Візуально приголомшлива 3D-адаптація класичної казки. - Інноваційне використання CGI для створення фантастичних персонажів. - Оригінальна інтерпретація класичної історії.
2012	«Похмурі тіні»	- Стилїзована адаптація культового телесеріалу. - Унікальне поєднання готики, комедії та романтики. - Оригінальна інтерпретація вампірської тематики.
2014	«Великі очі»	- Нетрадиційний біографічний фільм про художницю Маргарет Кін. - Дослідження теми авторства та визнання в мистецтві. - Відхід від типового «Бертонівського» візуального стилю.
2016	«Дім дивних дітей міс Перегрин»	- Адаптація популярної серії книг з унікальним візуальним стилем. - Інноваційне використання спецефектів для створення «дивних» здібностей. - Дослідження теми прийняття власної унікальності.
2019	«Дамбо»	- Живе-анімаційна адаптація класичного анімаційного фільму Disney. - Інноваційне використання CGI для створення реалістичного слоненяти.

		- Оригінальна інтерпретація класичної історії з акцентом на теми сім'ї та самоприйняття.

РОЗДІЛ 2.2

РОЗДІЛ 3.2

Таблиця 3.2 – Стильові прийоми Тіма Бертона щодо окремих персонажів «Сонної лощини»

Персонаж	Стильові прийоми	Детальний опис
Ікабод Крейн	- Візуальний дизайн персонажа	Висока статура, довгі кінцівки та злегка незграбна постава підкреслюють його вразливість та незгоду з традиційним образом героя. Його костюм є елегантним, але трохи незручним.
	- Внутрішні конфлікти	Бертон використовує вираз обличчя Ікабода, щоб відобразити його страхи та тривоги, зокрема у сценах, коли він стикається з надприродними явищами.
	- Мова тіла	Невпевнені рухи та жести підкреслюють його боязкість, особливо під час взаємодії з іншими персонажами.
	- Тонка комедія	Його недоладність і незграбність надають персонажу елемент комічного, що робить його більш людським і близьким до глядача.
Вершник без голови	- Гротескний дизайн	Вершник постає в зображенні жахливого персонажа, з темною, лякливою маскою та

		відсутньою головою, що підкреслює його моторошний образ і символізує загибель та неможливість розуміння.
	- Створення страху	Експресивна анімація і різкі рухи при погонях за Ікабодом посилюють напруженість і жах, створюючи відчуття невідомого та безвиході.
	- Музичний супровід	Напружена музика підкреслює загрозу, що походить від Вершника, використовуючи гучні, зловісні звуки, які поглиблюють атмосферу страху.
Катріна Ван Тассель	- Романтичний архетип	Образ Катріни – це класичний жіночий архетип, поєднаний із елементами таємниці. Її костюми є елегантними, але наділеними елементами загадковості, що підкреслює її багатогранність.
	- Взаємодія з Ікабодом	Її погляди та міміка підкреслюють емоційний зв'язок з Ікабодом, їхні діалоги та міміка в сценах близькості передають почуття і симпатії.
	- Символізм кольору	Кольори її костюмів варіюються від м'яких пастельних відтінків до темніших тонів, що підкреслює її роль як об'єкта бажання, але також і як жінки, яка має власну силу і таємниці.
Бром ван Брунт	- Контраст із Ікабодом	Бром представлений як традиційний герой, що демонструє чоловічу силу та впевненість.

		Його костюм та постава підкреслюють його агресивність та впевненість.
	- Секретний антагоніст	Через його взаємодію з Катріною та спроби дискредитувати Ікабода, Бром стає символом соціальної боротьби між традиційними цінностями та новими ідеями, які приносить Ікабод.
	- Емоційний контекст	Його агресія та злість на Ікабода підкреслюють чоловічу конкуренцію, що стає наріжним каменем конфлікту між персонажами.
Місцеві жителі	- Сатиричний підхід	Бертон зображує місцевих жителів як комічно страхітливих, з використанням гіперболізованих характеристик і гротескних рис, які підкреслюють страх перед новим і відмінним.
	- Візуальний стиль	Їх яскраві, але лякаючі костюми, а також перебільшені жести підкреслюють кумедність їх реакцій на події, створюючи ефект легкості, навіть у страшних ситуаціях.
	- Соціальний коментар	Персонажі місцевих жителів відображають традиційні цінності та страхи, що дає можливість Бертону критично подивитися на суспільство та його страхи перед новими ідеями та змінами.

РОЗДІЛ 3.3

Таблиця 3.3 – Основні елементи авторського почерку Тіма Бертона

Елемент	Опис
Готична естетика	Використання темних, загадкових локацій, які створюють атмосферу тривоги і таємниці, з акцентом на старовинну архітектуру.
Чорний гумор	Гумористичний підхід до трагічних ситуацій, який дозволяє глядачеві відчувати абсурдність та комічність людського існування.
Сюрреалізм	Створення незвичайних, навіть ірраціональних світів, де логіка не завжди має місце, а фантазія переважає.
Яскраві кольори	Використання насичених, контрастних кольорів для підкреслення емоційних станів персонажів і створення виразного візуального образу.
Символізм	Включення символів, метафор та алегорій, які підсилюють глибину наративу і дають можливість для багатозначного тлумачення.
Незвичайні персонажі	Створення персонажів-антагоністів, які часто є аутсайдерами, що викликають співчуття, або персонажів з незвичайними рисами, такими як Містер Ні, Едвард Руки-Ножиці.
Динамічний монтаж	Використання швидкого, ритмічного монтажу для створення напруги та емоційного підйому, інколи з елементами експериментального кіномонтажу.
Музичний супровід	Вибір та створення музичного супроводу, який підкреслює атмосферу фільму, часто співпраця з композитором Денні Елфманом, що створює оригінальні звукові композиції.

Елементи анімації	Включення анімаційних технік, що надають елементів стилізації та художньої виразності, які доповнюють загальний настрій фільму.
Драматичні контрасти	Поява сильних контрастів між світлом і темрявою, реальністю і ілюзією, що підкреслює емоційні аспекти сюжету, викликаючи відчуття напруги.
Інтеграція реальності та фантастики	Поєднання елементів реального світу з фантастичними чи магічними, створюючи унікальні ситуації і конфлікти.
Тематичні повторення	Використання повторюваних тем і мотивів у різних фільмах, таких як ізоляція, пошук ідентичності, любов і жертва.
Емоційна симпатія до антагоністів	Часто антагоністи є складними персонажами, з якими глядач може співпереживати, наприклад, у «Сонній лощині» Ікабод Крейн.
Специфічний стиль оповіді	Ненадійний наратив, де сюжет може змінюватися у залежності від перспективи персонажа, що створює інтригу і непередбачуваність.
Унікальний візуальний стиль	Відмінний художній стиль, що поєднує в собі елементи експресіонізму, готики та фентезі, відзначається великим використанням тіней та форм.
Соціальна критика	Підтекст, що відображає соціальні проблеми, такі як ізоляція, несправедливість, що робить фільми не лише розвагою, а й соціальним коментарем.